

ПРИМОРСКЕ НОВИНЕ

ИЗЛАЗИ МЈЕСЕЧНО • ГОДИНА XXVII • БРОЈ 430.

САВРШЕНЕ НАМЈЕРЕ

Нема савршених људи, али има савршених намјера. Неке наше пољопривредаре тошово да красе њихове савршене намјере, а и они измишљени недостати које су им примили злонамјерици или њихови промишљаници. Важна су њихова увјерења и намјере одане исхинском најречију и ослобађању друштва. Свеједно што су у тим својим намјерама нештиљиви и лични према штучном ставу, и не слушају да нису једини који имају савршене намјере.

Људски несавршени, наши људи имају савршене намјере када је власник у штапу. И ових дана смо, ћојко зна који је сваког ових година, у прелици да, савршено јасно, видимо намјере оних од којих зависи наша врло важна и јорућа штапа. Да барају првим разлогима, њихове намјере би имале смисла и шансу. Биле би савршене. Међутим, оне су само вид борбе двије сукобљене стране - не аријеншијма, већ љендрецима моралних дискултификација.

Цинкри и злочини једни према другима, наши пољопривредари имају савршене намјере. Наравно, према народу. Истакнути грађани, уважени пољопривредар, каже свом колеџу из сурошног штабора, да ћа више презирати нећоје уважава, да не поштује чланове његовог послатничког клуба, али да поштује народ који их је изабрао. Не сагади ли и ова врсна лицемерја и цинизма, утакмована у свилену мармицу савршених намјера, у народне брије?

Од својих савршених намјера доскорашњи народни штабуни точели су да прате вршољаве каријере, а министри штавише врсте, и данас, без нарочитих способности и шталенита, заузимају положаје на које су се не шако давно обрушавали. Усјели су, изгледа, да заведу народ, а за заводника је лош улес боли од доброта. Они су ипак као пройух: долазе, одлазе - разболе вас!

Несавршених људи и савршених намјера има шолико, нарочито ако је власник у штапу, да је заиста савршено немоћуће или моћуће несавршено навесити све њихове посебности. Основна је одлика свих - да се намешти народу као једна, свеједно колико јалова, власник! Оштур не чуди чуђење оних који се, у здравље име јавове пољопривреде коју воде, шолико између једни на друге.

Но, када би човјек моћао себе и своје склоности за савршеношћу да сачува о себи, вјероватно би народ имао више пољопривредара чије би намјере заиста биле савршене. Задатак људи од пољопривреде - уколико може и о томе да се говори - није да народ увјеравају у своју савршенност и да ћа шако обмањују, већ да се, у правом пренују, и на прави, најбољи начин већ једном поштује да нам буде боље.

Бошко БОГЕТИЋ

БУДВА, 30. СЕПТЕМБРА 1998.
ЦИЈЕНА 2 ДИНАРА

ХОЋЕЛИ СЕ НЕШТО ПРЕДУЗЕТИ НА СПАШАВАЊУ ПЛАЖЕ МОГРЕН

На први поглед све је као некад, из ула одакле је најчешће фотографисана плажа Могрен. Ипак, може се примијешати да је осим мало мање туристичке и значајно мање приватности, па је плажа све ужа.

У
ОВОМ
БРОЈУ

РАЈКО БУЈКОВИЋ, в.д. директора комунално-стамбеног јавног предузећа "Будва"

ЧИСТИ ГРАД- ЗАЈЕДНИЧКИ ЦИЉ

(СТРАНЕ 7. и 8)

150 ГОДИНА ГРБАЉСКОГ УСТАНКА

ПОЧЕТАК ДУХОВНЕ ОБНОВЕ

(СТРАНА 4)

ЕРИХ КОШ: Узгредне забиљешке

(СТРАНА 9)

ЧЕДО ВУКОВИЋ: Писма из близине

(СТРАНА 10 И 11)

ВУК КРЊЕВИЋ: Исидора и Раствко

(СТРАНА 9)

AQUAMARK
www.aquamark.cg.yu
PRESENTACIJA
BUDVE
www.budva.cg.yu

АКТУЕЛНОСТИ

НА ЈАДРАНСКОМ САЈМУ ОДРЖАН 20. САЈАМ ГРАЂЕВИНАРСТВА

ГРАЂЕВИНАРИ У БУДВИ

- Сусрети планера, пројектаната, произвођача материјала и опреме, и извођача радова, увијек су прилика за упознавање са најновијим техничко-технолошким достигнућима, размјену истакао др Предраг Горановић, потпредсједник Владе РЦГ, отварајући сајам
- На посљедњој овогодишњој сајамској приредби у Будви окупило се око сто домаћих и 22 излагача из иностранства

Др Предраг Горановић, потпредсједник Владе Републике Црне Горе отвара 20. сајам грађевинарства

реализацију програма јавних радова, успјела да сачува виталност грађевинарства на овом подручју.

Процес транзиције у којему се налази наша привреда неминовно захтијева и ангажовање иностраних финансијских средстава, као услова за покретање укупног инвестиционог циклуса. Зато је, истакао је Горановић, Влада Црне Горе већ склопила, или се налази пред потписивањем инвестиционих уговора, који треба да омотује изградњу значајних и неопходних инфраструктурних објеката у Црној Гори, а чију реализацију треба да оствари домаће грађевинарство.

Зато нека и овај сајам буде подстицај за нове изазове и стварање услова за реализацију и најсложенијих грађевинских пројеката.

В.М.С.

скских пројеката-рекао је др Предраг Горановић проглашавајући отвореним 20. сајам грађевинарства на Јадранском сајму.

На сајму грађевинарства је одржано и више пратећих манифестација, на којима су се представили произвођачи грађевинског материјала а првог дана је под покровитељством хемијске индустрије „Први мај“ из Чачка у галерији „Аркада“ на Словенској плажи отворена изложба „Јахачи савеза“ академског бијара Душана Б. Марковића из Београда. Изложбу је отворио проф. др Радован Бакић, министар уређења простора у Влади Републике Црне Горе, а о изложбеном радовима је говорио академски сликар Слободан Словинић.

В.М.С.

Сајам грађевинарства је одржано и више пратећих манифестација, на којима су се представили произвођачи грађевинског материјала а првог дана је под покровитељством хемијске индустрије „Први мај“ из Чачка у галерији „Аркада“ на Словенској плажи отворена изложба „Јахачи савеза“ академског бијара Душана Б. Марковића из Београда. Изложбу је отворио проф. др Радован Бакић, министар уређења простора у Влади Републике Црне Горе, а о изложбеном радовима је говорио академски сликар Слободан Словинић.

На крају се истиче да рјешења предложена Меморандумом о правима човјека, хелсиншка и друга документа које је прихватила наша земља, савезни и републички устав, у којима је приватна својина темељно људско право, а присилно лишавања имовине забрањено, тражи се да се согласно општеприхваћеним друштвеним опредјељењима, израженим кроз поступак приватизације, ставе ван снаге сви закони и прописи по основу којих је одузимана имовина и имовинска права грађана у послијератном периоду, што представља услов без кога се не може спровести приватизација.

У Меморандуму су прецизирани захтјеви Удружења за приватизацију, све могуће „судбине“ одузетог земљишта. И оног које је одузето за потребе комуналних и комерцијалних објеката, и оно које је додјељивано приватним лицима, и оно које није приведено намјени... Тражи се, зависно од конкретног случаја, или

уједињеним нација о правима човјека, хелсиншка и друга документа које је прихватила наша земља, савезни и републички устав, у којима је приватна својина темељно људско право, а присилно лишавања имовине забрањено, тражи се да се согласно општеприхваћеним друштвеним опредјељењима, израженим кроз поступак приватизације, ставе ван снаге сви закони и прописи по основу којих је одузимана имовина и имовинска права грађана у послијератном периоду, што представља услов без кога се не може спровести приватизација.

У Меморандуму су прецизирани захтјеви Удружења за приватизацију, све могуће „судбине“ одузетог земљишта. И оног које је одузето за потребе комуналних и комерцијалних објеката, и оно које је додјељивано приватним лицима, и оно које није приведено намјени... Тражи се, зависно од конкретног случаја, или

ИНИЦИЈАТИВЕ: Пројекат „Приморско туристичко мјесто“

КУЋЕ УМЈЕСТО КИОСКА

• Јавно предузеће за управљање морским добром предложило приморским општинама да се умјесто привремених објеката граде мала насеља са 20-50 кућа у којима би се радило и живјело

• Уколико општине прихвате идеју и до краја године донесу урбанистичке пројекте, ова насеља би могла бити завршена до идућег јесењег

• Реализација ових пројеката би привукла стране инвеститоре да уђу у велике туристичке пројекте

У Јавном предузећу за управљање морским добром Црне Горе протекле сезоне нису били задовољни привременим објектима. Наше улице су, како релативно ружно изгледале и у свему је најважније што то брзо прође и ту ништа не остане. За следећу сезону, међутим, морамо сви скупа, и општина и предузеће, радијално смањити број привремених објеката посебно у централним зонама.

- Да би трајно ријешили ову проблематику, ми смо приморским општинама, министарствима туризма, уређења простора и поморства, упутили један врло озбиљан и амбициозан предлог, пројекат „Приморско туристичко мјесто“. Предложили смо да се на локацијама Трстено, Јаја, Бечићи, Буљарица, Велики пијесак, Утјеха, Чањ, Порт Милена, Пристан-Улцињ, Велика плажа и Рт Ђеран, граде мала приморска рибарска насеља од 20-50 кућа у којима би грађани обављали туристичко-угоститељску дјелатност и живјели - ка же Рајко Миховић, директор ЈП за управљање морским добром и наглашава да су најбољи докази да би то добро функционисало Пржно, Рафајловићи, петровачка и сутоморска улица. - Тиме бисмо направили једну нову слику на приморју и тако могли рећи стоп овом грађевинском дивљању и у погледу градње и у погледу стилова градње, изгледа и формирајући градске сценографије. Објекти у оквиру пројекта „Приморско туристичко мјесто“ би били ниске спратности са терасом према улицама.

Циљеви овог пројекта су,

између осталих, да се створе урбанистичке могућности за инвестиције мањег обима у којима ће се као инвеститори појавити власници земљишта, или домаћи инвеститори када је у питању државна земља, да

Иницијатива по уледу на Пржно

инвеститора да буду добри партнери потенцијалним страним инвеститорима.

Уколико прихвате ове идеје, општине Будва, Бар и Улцињ треба да до краја године донесу урбанистичке пројекте и дају одобрење за градњу. Реализација пројекта би до нивоа грубох грађевинских радова била у јединственој организацији инвеститора, општина, министарства уређења простора и ЈП за управљање морским добром, а уколико све буде ишло по плану сви послови би могли бити завршени до идућег јесењег

АКТУЕЛНОСТИ

ПРОУЗРОКОВАЊЕ ШТЕТЕ И ЊЕНА НАКНАДА

• 24. септембра 1998. године отворен правни семинар под називом „Проузроковање штете и њена накнада“. Организатор агенција „Астакос“, а издавач истоимене књиге, с рефератима главних учесника на ову тему, „Перимекс“ из Будве. Семинару присуствовало око двије стотине правника из Србије, Црне Горе и Републике Српске.

Првог дана изложили су своје реферате следећи правници: Милован Субић, судија Врховног Суда Србије - Београд; Миладин Ивановић, замјеник држavnog тужиоца Републике Црне Горе; Маринко Рмуш, адвокат Беране; Милован Дедијер, судија Врховног Суда Србије, Београд; проф. др. Александар Игњатовић - Београд и Предраг Трифуновић, судија Врховног суда Србије - Београд. Предмет њихових излагања је био различит, али и везан за главну тему.

Реферат Милана Стубића носио је назив „Накнада штете у облику новчане ренте“. Ријеч је о новчаној накнади материјалне или нематеријалне штете чији укупан износ није унапријед одређен, већ се утврђују одређени износи који се на име проузроковане штете плаћају периодично, најчешће мјесечно. „Законом“ је предвиђено да се рента може повећати, смањити и укинути. Ово је лично право и зато није преносиво.

Миладин Ивановић је говорио о „Основи и одговорности за проузроковану штету“. Дао је општи осврт на тему овог семинара. Затим је истакао да је основ одговорности за штету проузроковану кривичним делом доказана материјална кривична одговорност.

Реферат Маринка Рмуша „Новчана накнада нематеријалне штете“ се односио на нематеријалну штету, у коју се убрајају како физички, тако и душевни болovi због повреде угледа, части, достојанства, породичног мира, права личности и афекција (смрт близког лица или тешког инвалидитета). Рмуш критикује наше право у коме су заступљене симболично мале најнаде, а које нису еквивалентне нанесеним штетама и не представљају никакву сatisfakciju oштетенику.

Милован Дедијер у свом реферату „Новчана најнада нематеријалне штете, проузрокована повредом права личности путем средстава јавног информисања“, излаже проблеме настале у вези истинитих и неистинитих информација, које пласирају јавна гласила и њихове одговорности за насталу штету лицима на које се информације односе.

„Накнада штете за неоправдану осуду и неосновано лишење слободе“ је тема реферата проф. др Александра Игњатовића. Одговорност за ову врсту штете сноси држава јер она поставља и контролише своје органе. Наравно, циљ је да се штета на вријеме уочи и надокнади.

Реферата Предрага Трифуновића, „Накнада неимовинске штете због

смрти близког сродника“ говорило се о проблемима душевног бола због смрти близњег лица, имовинским приликама оштетника и штетника, као и о кругу лица која имају право на накнаду поводом смртног случаја у породici.

Други радни дан је био посвећен рефератима следећих правника: mr. Лепе Карамарковић, судије Врховног суда Србије - Београд; mr. Николе Михаиловића, Београд; Jelisavete Василић, судије Вишег привредног суда - Београд; dr. Наташа Мрвић - Петровић, вишег научног сарадника у Институту за криминолошка и социолошка истраживања - Београд и dr. Здравка Петровића, савјетника у Војном правобраништву Београд.

„Одговорност више лица за штету изазвану моторним возилом у покрету“ је назив реферата mr. Лепе Карамарковића. У реферatu се излажу више врсте ове одговорности: солидарна одговорност два или више имаоца моторних возила за штету коју претрпе трећа лица и солидарну објективност за штету по Закону о осигурању имовине и лица, као и висине надокнade за штетe оve врste.

„Објективна одговорност за штету“, је реферат mr. Николе Михаиловића. У њему се говори о појмовима као што су: опасна ствар (све врсте машина и возила и опасна дјелатност (рад у рудницима, каменолому, рад на висини...), као и ослобођање од одговорности за штету прouзроковану опасним стварима и опасним дјелатностима.

Реферат Јелисавете Василић „Камата као најнада штете“ повлачи питање о камати, врстама каматних стопа тј. о уговорној и затезној камати.

„Осигурање и накнада штете из саобраћајне неизгоде у земљама ЕУ“ је питање којим се позабави-ла dr. Наташа Мрвић - Петровић. Посебну пажњу је посветила једначавању права и практике осигурања накнаде штете и истакла разлике у регулисању основа одговорности за штету, као и разлика у гарантовању обима права на накнаду штете у овим земљама.

На kraju је dr. Здравко Петровић изложио свој реферат „Застара потраживања накнаде штете“. Постоје више врсте застара: застарјелост потраживања накнаде штете када штета није проузрокована кривичним дјелом и застарјелост потраживања накнаде штете проузроковане кривичним дјелом. Такође је и образложио застoj застаријевања, као и прекид.

A. КОСТОВИЋ

ЈАТ ПОНОВО ПОД САНКЦИЈАМА

ЈАТОВИ КОРИДОРИ, УГЛАВНОМ, ОТВОРЕНИ

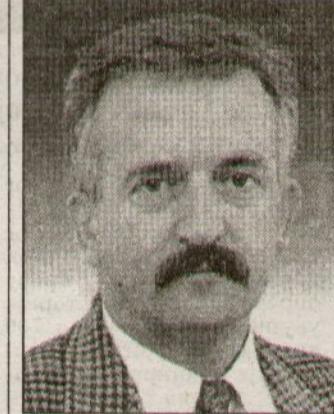
У Медитеранској улици бр. 2 у Будви налази се Јат-ова пословница. Директор и руководилац тржишта Будве, Гојко Јубановић, наш је саговорник поводом нових санкција које се односе на ЈАТ.

Наime, 10. септембра стигла је званичнаnota ЈАТ-у о обустављању саобраћаја са следећим земљама: Немачка, Аустрија, Италија, Шведска, Данска, Холандија, Француска и Енглеска. Према свим осталим земљама петнаесторице летови се одвијају нормално, до званичног добијања забране саобраћаја. У ЈАТ-у напомињу да су коридори ка градовима источних земала и даље отворени. Сви авиона из Београда саобраћају према Москви, Пекингу, Софији, Темишвару, Букештишу, Каиру, Кијеву, Истанбулу... Већ превезени путници у неку од поменутих земала које су увеле санкције, захваљујући ЈАТ-у, имају обезбеђен повратак посредством неке од авио-компанија тих земаља.

ЈАТ је био и остао велика фирма за коју се зна у цијелом свету. Забраном саобраћаја, ЈАТ не намјерава да затвори својих четрдесет и више представништава. Радиће и даље на развијању тржишта и сарадње са релевантним пословним партнерима и авио компанијама, наравно - са којима је то могуће.

- На читавом црногорском приморју скlopљени су уговори са ЈАТ-ом. „Аирлифт“ ЈАТ-ова служба са представништвом у Београду, у првој години санкција је била највећи тур-оператор туристичке привреде Црне Горе, а иста ће и бити и „Будванску ривијеру“. Нажалост, па сарадња је посљедњих година опала, мада се и даље ради на обнављању те сарадње са ЈАТ-ом. ЈАТ је отворену линију Тиват-Београд и додатно увежбавајући је са промењеним редом летова: дневно три лета из Тивта и три из Подгорице. У предсезони и у самој сезони организовани су летови и превоз дјеца са подручја Београда и других мјеста широм Србије. Радило се на напаснију природу, а то су углавном била дјеца узрасла до четвртог разреда основне школе.

На kraju директор ЈАТ-ове пословнице Гојко Јубановић

ЈАТ је ВЕЛИКА ФИРМА: Гојко Јубановић

имали закупљено преко 1000 лежаја. Сарадња је сваким даном већа.

ЈАТ-ови авioni су веома удобни за путовање, и увијек се тражи карта више. Запослени и одговорни у ЈАТ-у се труде да задовоље потребе тржишта. Авioni се, у зависности од броја путника, мијењају мањи за веће, а када је потребно уводе се и додатни летови. Јетес је саобраћало седам до десет летова дневно, а од 1. октобра 1998. године почело се са примијењивањем зимског реда летова: дневно три лета из Тивта и три из Подгорице. У предсезони и у самој сезони организовани су летови и превоз дјеца са подручја Београда и других мјеста широм Србије. Радило се на напаснију природу, а то су углавном била дјеца узрасла до четвртог разреда основне школе.

На kraju директор ЈАТ-ове пословнице Гојко Јубановић

имајући у виду:

• пропознатљивост радио таласа и конзистентност цјелокупног материјала који идентификује радио станицу током цјелокупног програма који имајући

• оригиналност и креативност у решењима у којима је предност дата сопственом изразу, а на уштрот вјешто урађеног тонског мика

са већ познатог и на страни урађеног материјала, као и укупан висок идејно-технички квалитет понуђених решења у свим елементима оцењиваним у овој категорији радио израза.

С. ГЕРЗИЋ

На kraju директор ЈАТ-ове пословнице Гојко Јубановић

имајући у виду:

• пропознатљивост радио таласа и конзистентност цјелокупног материјала који идентификује радио станицу током цјелокупног програма који имајући

• оригиналност и креативност у решењима у којима је предност дата сопственом изразу, а на уштрот вјешто урађеног тонског мика

са већ познатог и на страни урађеног материјала, као и укупан висок идејно-технички квалитет понуђених решења у свим елементима оцењиваним у овој категорији радио израза.

На kraju директор ЈАТ-ове пословнице Гојко Јубановић

имајући у виду:

• пропознатљивост радио таласа и конзистентност цјелокупног материјала који идентификује радио станицу током цјелокупног програма који имајући

• оригиналност и креативност у решењима у којима је предност дата сопственом изразу, а на уштрот вјешто урађеног тонског мика

са већ познатог и на страни урађеног материјала, као и укупан висок идејно-технички квалитет понуђених решења у свим елементима оцењиваним у овој категорији радио израза.

На kraju директор ЈАТ-ове пословнице Гојко Јубановић

имајући у виду:

• пропознатљивост радио таласа и конзистентност цјелокупног материјала који идентификује радио станицу током цјелокупног програма који имајући

• оригиналност и креативност у решењима у којима је предност дата сопственом изразу, а на уштрот вјешто урађеног тонског мика

са већ познатог и на страни урађеног материјала, као и укупан висок идејно-технички квалитет понуђених решења у свим елементима оцењиваним у овој категорији радио израза.

На kraju директор ЈАТ-ове пословнице Гојко Јубановић

имајући у виду:

• пропознатљивост радио таласа и конзистентност цјелокупног материјала који идентификује радио станицу током цјелокупног програма који имајући

• оригиналност и креативност у решењима у којима је предност дата сопственом изразу, а на уштрот вјешто урађеног тонског мика

са већ познатог и на страни урађеног материјала, као и укупан висок идејно-технички квалитет понуђених решења у свим елементима оцењиваним у овој категорији радио израза.

На kraju директор ЈАТ-ове пословнице Гојко Јубановић

имајући у виду:

• пропознатљивост радио таласа и конзистентност цјелокупног материјала који идентификује радио станицу током цјелокупног програма који имајући

• оригиналност и креативност у решењима у којима је предност дата сопственом изразу, а на уштрот вјешто урађеног тонског мика

са већ познатог и на страни урађеног материјала, као и укупан висок идејно-технички квалитет понуђених решења у свим елементима оцењиваним у овој категорији радио израза.

На kraju директор ЈАТ-ове пословнице Гојко Јубановић

имајући у виду:

• пропознатљивост радио таласа и конзистентност цјелокупног материјала који идентификује радио станицу током цјелокупног програма који имајући

• оригиналност и креативност у решењима у којима је предност дата сопственом изразу, а на уштрот вјешто урађеног тонског мика

са већ познатог и на страни урађеног материјала, као и укупан висок идејно-технички квалитет понуђених решења у свим елементима оцењиваним у овој категорији радио израза.

На kraju директор ЈАТ-ове пословнице Гојко Јубановић

имајући у виду:

• пропознатљивост радио таласа и конзистентност

АКТУЕЛНОСТИ

ДРУШТВО ЗА ОБНОВУ МАНАСИРА ПОДЛАСТВА ОБИЉЕЖИЛО 150 ГОДИНА ГРБАЉСКОГ УСТАНКА

ПОЧЕТАК ДУХОВНЕ ОБНОВЕ

- Завршен дио конака, а очекује се да се обнова манастира заврши до 2000. године
- Припреме за научни скуп „Грбаљ кроз вјекове”
- Основана Подружница ратних добровољаца 1912-1918. њихових потомака и поштовалаца

Друштво за обнову манастира Подластва организовало је 20. и 21. септембра дводневну светковину поводом славе манастира Подластва, Рођења пресвете Богородице и Малог Госпођиндана, посвећену обиљежавању 150. годишњице Грбаљског устанка 1848. године.

Обиљежавање овог значајног догађаја из наше прошлости почело је изложбом „Грбаљ у архивским записима” у Историјском архиву у Котору. Изложбом, чији је аутор Стеван Кордић, а коју је отворио предсједник Општине Котор мр Никола Коњевић, је представљена обимна и досад, углавном, мање позната грађа. Поклоњено је отварања изложбе у Центру за културу Котор је одржана свечана академија на којој је након поздравне ријечи предсједника Управног одбора Друштва за обнову манастира Подластва Ђура Радановић, бесједу о Грбаљском устанку 1848. године одржао проф. др Слободан Томовић, министар вјера у Влади Републике Црне Горе. На академији је изведенено сценско дело „Тврђава са једном заставом срца” аутора Љиљане Чолан.

У манастиру Подластва је 21. септембра свету литургију служио протојереј ставрофор Момчило Кривокапић, архијерејски намјесник бококоторски, са свештенством, а одржан је и помен Грбаљанима погинулим у бунама, устанцима и ослободилачким ратовима.

Послије свете литургије, помена и резања славског колача, одржана је скупштина Друштва за обнову манастира Подластва на којој су о досадашњем раду и предстојећим задацима говорили чланови Друштва Бошко Мачић и Мирко Масловар.

Подсећајући да је у катастрофалном земљотресу 1979. године манастирски комплекс био потпуно порушен, и да су по утврђеним приоритетима културно-историјски споменици обнављани послиje

привредних и стамбених објекта, предсједник Одбора за обнову манастира Подластва и директор Републичког завода за заштиту споменика културе Котор Бошко Мачић је истакао да су након истраживачких радова које је организовао Републички завод за заштиту споменика културе Цетиње, конкретнији послови на обнови почели тек прије десет година. Уз велику помоћ и разумевање тадашњег директора Републичког фонда за обнову и изградњу Илије Поповића, обезбиђењена су средства и санирана је црква Рођења Пресвете Богородице. Радове је извела екипа стручњака Републичког завода за заштиту споменика културе Македоније, а затим су радове на рестаурацији и конзервацији живописа извеле стручњаци Републичког завода за заштиту споменика културе Црне Горе. Послије тога је настала велика пауза, да би формирањем Друштва за обнову манастира Подластва 1996. године био направљен велики корак јер је тада почела активност на обнови читавог комплекса манастира.

Уз помоћ Дирекције за јавне радове и Владе Црне Горе прошле године су почели радови на конацима. Кад се реализује читав пројекат овде ће се обезбедити услови за живот монаха, за живот ове светење, окупљање нас Грбаљана и овог Друштва - рекао је Бошко Мачић и укратко обавијестио о динамици радова и садржини пројекта - Прва фаза, рад на конацима до треће плоче, ја завршена и коштала је 400.000 динара. Друга фаза, која обухвата радове на јужном дијелу конака, је уговорена, треба да кошта 1.700.000 динара, а радови да буду завршени за девет мјесеци. Трећа фаза, према бруду, још није уговорена, али мјемо до краја године дати понуду да би ушла у програм рада. Дирекције јавних радова за идућу годину. Четврта фаза обу-

хвата опремање читавог објекта, али на то треба већ сада мислити, због сложености посла. Јер, треба одабрати праву опрему за све просторије укупне површине око 700 квадрата. У приземљу конака је планирана етнолошка збирка, на првом

спрату ризница и свечана сала, на другом спрату монашке собе, ћелије. У јужном дијелу конака планирана је трпезарија, на спрату један апартман за угледна свештена лица (за митрополита) са канцеларијом, и архивом, у поткровљу још четири ће-

лије за монаха. У дијелу према бруду и базену предвиђена је свечана трпезарија, а на спрату свечана вишненамјенска сала са библиотеком.

Бошко Мачић је нагласио да им је у раду на обнови манастира Подластва много помогао предсједник Општине Будва Раде Грегорић, и да очекује да ће у наредном периоду помоћ пружити и каторска општина. Друштво за обнову манастира Подластва је у протекле две године постигло огромне резултате, а у раду је наишло на људске, племените и узвишене однос сестара, монахиња које овде раде, рекао је Мачић.

- Радови на обнови манастира Подластва биће укоро завршени, или предстоји многи дужи, тежи и сложенији посао на прероду, чувању и његовашњу историјске, културне, просвјетне, обичајне и духовне традиције манастира и цјелокупног Грбаља - рекао је Мирко Масловар, предсједник Одбора за прикупљање архивске грађе и издавачку дјелатност, истичући да су у том дијелу започели значајне активности обиљежавањем 150. годишњице Грбаљског устанка, организовањем изложбе „Грбаљ у архивским записима”, сценском тачком на свечанију академији и сакупљањем материјала за формирање завичајне збирке. Сакупили смо преко 400 библиографских јединица, међу њима ријектке и старе књиге, оригиналне или фотокопије, листови, часописи, рукописну грађу, графичке мапе и гравири, старе уговоре, опоруке, службено-документациони материјал различних државних власти које су биле на овом подручју, фотографије, разгледнице и други материјал. Досадашњим радом и непосредним контактима створен је у већем дијелу Грбаља повољнији и одговорнији однос људи према културном и историјском наслеђу. Нажалост, много тога је уништено и заувијек изгубљено.

Друштво и Одбор за културно-историјску и архивску грађу наставиће да трага за вриједним старијима из Грбаља, као и за заставом и грбом Грбаља, јер је, како је истакао Масловар, сигурно да су Грбаљ и поједина братства имала своје грбове и заставе.

- Све је тежак и дугорочан посао и очекујемо помоћ од бројних установа, научних, културних и јавних радника, а посебно од сваког Грбаљанина. Без те помоћи и разумевања нећемо успјети да у санираном манастиру формирамо, како смо планирали, завичајну библиотеку, ризницу и завичајну музеј-рекају је Мирко Масловар.

У другом дијелу Скупштине представљене су књиге Младена Црногорчевића „Цркве у Грбаљу”, Васка Костића „Трагање за истином о живија 1848. године у Боки” и др Вожидара Вукотића „Грбаљска буна 1948. године”. О књизи „Цркве у Грбаљу”, коју је издало Црквено за обнову манастира Подластва и која представља рад Младена Црногорчевића објављен 1902. године у Гласнику православне далматинске цркве у Задру, говорио је Мирко Масловар, а о књигама Васка Костића и др Вожидара Вукотића протојереј Момчило Кривокапић. На Скупштини Друштва за обнову манастира Подластва основана је Подружница Удружења ратних добровољаца 1912-1918. њихових потомака и поштовалаца, а тим поводом су говорили Марко Шовран, у име иницијативног одбора, Миленко Гаковић, потпредсједник Удружења ратних добровољаца Југославије 1912-1918. њихових потомака и поштовалаца, и Марко Ђ. Ивановић у име Подружнице Будва. За предсједника Подружнице је изабран Марко Шовран, за потпредсједника Бранко Ђурић, за секретара Раде Ђукић, и за благајника Ненад Вукшић.

В. М. СТАНИШИЋ

ЗАВРШЕНА ПРВА ФАЗА НА КОНАЦIMA

НАУЧНИ СКУП О ГРБАЉУ

У трагању за културно-историјским наслеђем и жељом да на научни начин расвијетлимо бројна историјска догађања у Грбаљу, Друштво за обнову манастира Подластва је отпочело припреме за одржавање научног скупа „Грбаљ кроз вјекове” који с обзиром на неопходне припреме треба да се одржи 2000. године-рекао је Мирко Масловар истичући да би лијепо да то буде на Митровдан, дан када је 1427. године донесен Грбаљски законик јер ће и он бити посебно обраћен на том научном скупу.

Већ је успостављен контакт са Српском академијом наука и умјетности, Црногорском академијом наука и умјетности, правним факултетима у Београду, Подгорици и Бања Луци, филозофским факултетима у Нишкој и Београду, Централном библиотеком „Ђурђе Ћорњевић“ на Цетињу, Историјским институтом у Подгорици, Историјским архивом у Котору, и угледним научним радницима, а научни скуп ће бити прилика не само да се освијетле важни догађаји из прошlosti, него и истакнуте личности што ће обавезити да се њиховим именима трајно обиљеже установе, друштва, улице, тргови итд.

НАШЕ НАРАВИ

МУКЕ С УПРАВНИКОМ

Због низа проблема из радног односа, тридесет и стаљно запослених радника у хотелу „Александар“ на Словенској плажи, одржали су 24. септембра збор радника на којем је указано на бројне неправилности према њима од стране зајупца овог хотела Ауто мото савеза Југославије, посебно на недопустиво понашање управника Срета Савића. За наведено стање у хотелу „Александар“ запослени су жестоко оптужили управника Савића, сматрајући да није стручан за обављање таквог посла. Како су казали да највише смета малтретирање и шиканирање запослених које

управник примјењује од самог доласка на ову дужност, почетком априла ове године. Већина радника је одбило да потпиše рјешења о распореду на радна мјesta и о примању плате због велике разлике у коefицијентима за иста занимања и обрачуна плате коју управник даје према симпатијама, као и неправилног обрачуна прекорврених сати. На збору је речено, да радници не остварују многа права из радног односа која им припадају по закону и колективном уговору. Рад управника Савића заснива се углавном, како је речено на пријетњама и увредама, неко-

ректном односу према гостима, задржавању зарађених плати поједињих радника. Тако је Вукота Новаковић саопштио да је плату добио послиje три мјесеца, пошто су интервенисали из Одјељења безbjednosti у Будви. Није мали број сезонских радника који за свој рад нијесу исплаћени, речено је на збору.

Пошто се ни једна ставка

из потписаног споразума измеđу ХТП „Будванска ривијера“ и АМС о закупу и преузимању радника и хотела не спроводи, радници су затражили да синдиkalno повјереништво „Будванске ривијере“ затражи од пословодства овог пред-
поставка да преиспита споразум са АМС-јем. У противном, за своја права борити ће се синдикалним средствима и преко надлежних судова. Збору запослених у хотелу „Александар“ присуствовали су и представници Општинског синдикалног повјереништва и Синдикалног повјереништва „Будванске ривијере“, па је управник хотела Сретен Савић одбию да присуствује састанку. На тражење новинара да одговори на бројне оптужбе изречене на његовог рачун није желио да било какав одговор, осим да на све - нема коментара!

Р. ПАВИЋЕВИЋ

ОБНОВА ЖИВОПИСА

Представници Министарства културе Црне Горе, помоћник министра Рајко Калезић и директор Републичког завода за заштиту споменика културе са Цетиња др Чедомир Марковић, са сарадницима, обишли су средином септембра конзерваторске радове који се изводе у цркви Св. Недеље у Чесминовој изнад Светог Стефана и цркву у селу Војници изнад Бечића. Радове на конзервацији изводе стручњаци Републичког завода за заштиту споменика културе, а екипу чине: конзерватори Здравко Гаговић, Невенка Ражнатовић и Желько Челебић.

- Према мишљењу др Чедомира Марковића, црква Св. Недеље није позната у писаним изворима, а једино се поуздано зна, да је обновљена 1837. године. Закључено је, да се ради о значајном живопису који је случајно откривен приликом

Р. П.

АКТУЕЛНОСТИ

ДИРЕКТОРИ - МЕНАЦЕРИ ДАНАС

ИЗМЕЂУ ПРОФЕСИЈЕ
И ПОЛИТИКЕ

• Већина директора у нашим условима су чланови руко водећих foruma политичких странака или руководиоци у политичким странкама. Да ли је то потребно странци или директорима, или и једнима и другима, ако јесте коме и због чега

• Странкама су потребни стручни професионалци за успјешно спровођење политике

• Директорима је потребна политика да би уз релативно мање турбуленције могли да исказују свој професионализам.

Странке чешће прихваћају директоре са најлашћеном пољском едукацијом, а са закључавају или нераздвојним професионализмом. Тако у сваком преносу могуће да, без обзира на професионалне разлоге, утврђују по своме технолошчима појединичних послова. Оваква могућност побуђује агенције чак и оних који се никада нијесу бавили привредним пословима (менџерством) да постану директори. У менџерску пошто појмују криптеријуме у управљању и организацији предузетника. Као доминантан профилира се волунтаризам, понекад чак до шарлатанства. Што овакве појаве дуже трају биланс предузетника све мање имају шансу за оздрavlјење (боље је добар професионалцу "политички неутуђен" него своја спречачка незнаница). Велики менџери у правом смислу нијесу настали као партијски кадрови већ као конзистентни дугоћашњи наградени професионалци у којима је синтетизована вишемесечна природна и стварна сложевитост. Значи, директори се не произведени преносом од другима већ посебном научном методологијом кроз школу и практику. Важно упозорење: Било би да о њима избори директора одлучују са неким већим сериозностима и преносом информисаности о њиховим политичким и професионалним могућностима кандидата.

Директорима - професионалцима Јошава да политичка није поштреба у ужем смислу ријечи као услов за обављање стручних послова. Директор који што нијесу у правом смислу политичка је једини и неопходан услов да би дошли на гоређену привредну функцију. Први има нормалне привредне, и понекад, појачане, "политичке" проблеме. Други нема "политичких" проблема, али је за то он сам пра-ва, "апомска бомба" за привредну структуру на чијем је целу.

У здравом политичком и

Рајко МИХОВИЋ

ПРОФЕСИЈА ЗВАНА ПРОСЈАК

ДИНАР САЖАЉЕЊА

На крају сезоне када се сумирају финансијски ефекти, број гостију, ноћења, зараде, промет, мало ко има времена да се бави статистиком зараде по принципу "динар по динар" - која је, признали ми то или не, ипак овој љета била профитабилна.

Из комбија паркираних иза Паште, од раних јутарњих сати испраћени су крмљави и подерани мали "трагачи" на терен, да би их накресене бркајлије прихватале око поднаве и зависно од зараде награђивали хљебом, јајком или шамаром и одмах затим усмјеравали на нове локације. По причи једног симпатичног Чема који се, након 5-6 вијака, испред Тргног центра хвалио да је тог 10. августа "убро" двије хиљадаре-није тешко учи у "економски систем" ових "газда". Уиграни бизнис не

захтијева ни канцеларију, ни факс, ни знаље, нема пореза, ни камата-ријеч је о чистој лови коју наш народ још увијек сажаљива издава из све тањих новчаница.

Посебна су прича сезонски просјаци, који запосиједају зидине Старог града и штеталишта, често са гуменим повезом преко једног ока, дрвеном оплатом која вјерно симулира ортопедску протезу, савијене ноге или увучену руку у рукав-који тако вјешто подстичу да уместо једног динара пружите папирну новчаницу. Поред класичног просјачења са испруженом руком, варијанта глувонијемости, и ако већ ван фазона, и овог љета је у обиљу конкуренције итако палида. Папири или картони са исписаним мобилним и захтјевима, обликовани су у најразноврсни-

КОМЕНТАР
ПРЕПИСИВАЊЕ ГРЕШАКА

Још једна туристичка сезона је за нама: до њеног формалног краја остало је највише десетак дана. Иако је право вријеме за "својење утисака" јер су они свјежи, то, чини се, нико не ради. Не бар на простору наше општине.

Као да се понавља иста прича већ годинама. У вријеме припрема туристичке сезоне, током пролећа и нарочито у јулу и августу, туристички посленици, али и они други који индиректно учествују у туризму, заклињу се да ће наредне године пропуста бити мање. О свему пошем уз нашу обалу, на шта су указали гости, али што су итекако добро видјели и домаћини, подробно ће бити ријечи у анализама које ће бити урађене одмах након сезоне. Из њих ће, кажу, пристећи закључци који ће бити достављени на адресе оних који грешке и пропусте треба да елиминишу. Но, када се завјеса спусти, када наше крајеве напусте и посљедњи гости, од најављених анализа, закључака и конкретних задатака - ништа. Уради се по нека анкета међу гостима, чији утисци обично сачекају на прашњавим популцима туристичких организација и предузећа, нове туристе наредне године.

Варљиво љето '98. је итакако занимљиво за аналитичаре. Поред добрих страна, на које смо одмах спремни да укажемо, о којима се мјесецима пише у републичкој па и локалној штампи, говори на радију и телевизији, било је и оних тамне позадине. И то не мало. Минулог љета посетиоци плажа Будванске ривијере, (слично је, на жалост, било и у сусједним комунама туристичког југа) били су на мети обијесних возача брзих скуптера, још бржих глисерса, па чак и такси чамаца, чије влске такође постају убице. Мртви и рањени од флоте која изгледа има једино задатака да задовољи страст "татиних" синова, који пошто зимије прутују друмовима наше, али и европских држава у "бјесним" аутомобилима, стижу на море ради - новог доказивања. За њих егзбиција - за туризам наш најгора могућа реклами.

Од музике се не гине, истина, али она постепено - убија. Волју за провод гостију и жељу домаћина да заспи пред напорни, сутрашњи дан који обично почиње чим сване. Трети одасвуда, уз нове хитове народне и забавне, стижу нови противести и писаној форми и усмено саопштени, али...

Понавља се и прича с водом. Обично туристима причамо да ће је бити доволно у Будви, Бечичима, Светом Стефану, Петровцу... И буде је. Рестрикције нема, али зато су славине суве у готово свим стамбеним зградама на посљедњим спратовима у кућама на такозваним "вишим котама". Зар то није, ипак, ружна превара?

Из године у годину обећавамо на плажама тушеве, кабине за пресвлачење, беспрекоран ред... Од силних обећања понека чесма и обично -неред. Закупци ипак много више брину како да намакну коју хиљаду више него како ће изгледати плаже које им уступа "Морско добрdo".

У можда главној сфери туристичкој, угоститељству, слична прича. Кадар се из великих, некада државних фирми, пре селио код приватника, млађи се не труде да од искуства старијих колега понешто "украду". Мрзовља и незнја царују, на терасама се чека и по сат на послужење, а на сваки протес стиже брз одговор у стилу "ајде богати, ће си највиши...". Ништа много боље није накод трговаца, који су та које "на резерви", када је упитању љубазност, има и поткрађања, продавања бајате па и покварене робе, закидаша на ваги и других "изненађења". Комунална хигијена је и даље рак-рана, иако се градски комуналци можда и највише труде да нешто поправе. Неможу им у томе домаћини, туристи власници разних приватних објеката, па смећа и задаха од њега има на све стране.

Списак пропуста, ако се тако могу уопште охарактерисати и они крупни прекраји који су дуо туристичке свакодневице, је подуг. На њему има места и за поштаре, електричаре, и остала који индиректно раде у туризму од којег се овде живи. А да би он био и прецизан и свеобухватан, треба га начинити. Треба једном одржати обећање, па анализу минуле сезоне отпочети када се она управо заврши. Извући поуке и кроз наредбе обавезујуће, елиминисати оно што не ваља. Како се то ради, зна се, добро. Питање је само колико ће сви наши туристички и други радници на томе да раде. Јер, чији се, да притисну својим невољама, радије у сезони причају како ће послиje ће лијепо видjeti што није ваљalo него то заистa и урадiti.

Саво ГРЕГОВИЋ

АНКЕТА

ПОСТСЕЗОНА
НА ПРАГУ

Главна туристичка сезона је иза нас, улазимо у други период тз. "мртве сезоне". У овом броју "Приморских новина" објављујемо анкету шта се планира у постсезони везано за туризам, забаву и културу.

Анкета коју смо направили је прави увид јавности у то шта се планира у постсезони.

Први међу анкетиранима је хотел "Авале", хотел се пет звјездica. Запослена на рецепцији, Славица Ђурић, изашла нам је у сусрет и укратко изложила планове које има овај хотел.

- Хотел ће радити до 1. новембра, а нови старт се планира око 20. децембра. Тада се ради на премама дочека Нове године. Од 25. августа имамо нови цјеновник услуга и он изгледа овако: ноћ са доручком у једнокреветној соби износи 345,00 динара, у двокреветној 315,00 динара по особи, полуපansion у једнокреветној соби је 410,00 динара, а у двокреветној 360,00 динара по особи. Таксе су 12,00 динара по особи.

Трокреветни апартман износи 1500,00 динара. Хотел је попуњен. Код нас нема десетдневних смјена јер нам је сваког дана смјена. Од 27. септембра до 3. октобра траје Инфо-фест, семинар који сваке године обиљежи почетак постсезоне.

Снежана Ђивуљски запослена на рецепцији хотела "Могрен" пружила нам је информације везане за планове овог хотела.

- Хотел "Могрен" ће радити током цијеле зиме.

У центру Будве је потребан отворен хотел када већ "Авале" планира затварање. Од 1. септембра стартовали смо са вансезонским цјенама. Једнокреветна соба са ноћњем и доручком је 390,00 динара, двокреветна и трокреветна 299,50 динара по особи, док двокреветни апартман износи 780,00 динара. Хотел је "Б" катагорије и током зиме обезбеђује у свакој соби гријање и ТВ апарат са кабловском телевизијом. Џеџа до двије године не плаћају, ми у хотелијерству то називамо гратис, а дјеца од 2-10 година, ако користе помоћни лежај, имају тридесет посто попуста. У случају да се не користи помоћни лежај имају попуст од педесет посто. Доплата за ручак или вечеру износи 65,00 динара, а боравишна такса је 7,80 динара. Џеџа узрасла до седам година не плаћају боравишну таксу, а између 7 и 14 година плаћају 3,90 динара.

Да би јавност била што боље упућена шта планирају хотелијери за ову зиму у комплексу "Бечичка плажа", посјетили смо и ове хотеле и добили кратке, али важне информације.

Хотел "Монтенегро" планира затварање од 28. септембра до 08. октобра, у складу са евентуалним продужетаком боравава-ка. Хотел "Медитеран" се

затвара 16. октобра, а ових дана је у знаку спортивских манифестација и екскурзија.

Хотел "Спландид" је примио 16. септембра групу од стотинак спортиста, а 26. септембра је стартовало и овогодишње Фризерског маратона се 28. септембра завршило овогодишња туристичка сезона овог хотела.

Хотел "Шумадија" ће радити до 3. октобра а хотел "Путник" су 16. септембра посјетиле екскурзије (матуранти) и то 80 од Пећи и 150 ученика из Земуна. НИС и МУП на почетку сваке сезоне закупљују лежаје у овом хотелу, а ове године њихове резервације важе до 16. октобра када се хотел и затвара.

Хотел "Панорама" биће у функцији током цијеле зиме. Богат је културно-забавним програмом. Нахајављени су разни семинари који су већ стартовали, а биће одржавани и наредног мјесеца.

Пословница ЈАТ-а од 1. октобра почиње са зимским радним временом од -8-17 и суботом од 08-13 часова. Од тада имамо и смањени број летова, а цијене ће остати исте, рекао је директор ове пословнице Гојко Ју-бановић.

Културно-забавни живот наше града је током сезоне био веома богат. Томе можемо прије свега захвалити "Град театру" који је и ове године примио обиман програм. Организаторку комплетног дешавања Елизабету Ђогојевић упитали смо шта планирају за ову зиму.

За зимски период "Град театар" планира да обогати културно-забавни живот града тако што ће се у сали "Зета филма" једном мјесечно одигравати представе и за дјецу и за одрасле. Представе ће бити сценски и технички подешене према условима јер су они веома неповољни. Насловни представа још нису познати, али публика ће о томе бити благовремено обавијештена. Поред гостовања представа, бавићемо се и издавачком дјелатношћу. У питању је књига "Позоришарије" Јована Ђириловића која садржи збирку пјесама и књига Ђерђа Конрада. Град театар ће гостовати у Подгорици, Београду и на другим фестивалима. У Подгорици се очекује у октобру премијера представе "Монтенегри" у копродукцији са Црногорским народним позориштем. У зимском периоду моћи ће одгледати и представу "Леонс и Лена". У октобру се наставља и фестивал позоришних остварења у Ужицу. У новембру гостујемо у Атини представом "Бановић Страхиња". Након завршеног дванаестог фестивала у "Град театру" се и даље сређује документација, финансије и утисци. Одмах затим почећемо са припремама и плановима за наредни фестивал.

Анкету припремила:
Сања ГЕРЗИЋ

ПЕРОМ И КАМЕРОМ

ХОЋЕЛИ СЕ НЕШТО ПРЕДУЗЕТИ НА СПАШАВАЊУ ПЛАЖЕ МОГРЕН

ПИЈЕСКА, ПИЈЕСКА, КИРИЦИЈЕ

- Годинама (и деценијама) се на овој плажи наплаћивао улаз, а динар је одлазио не-
гђе друго
- Магистрала пресекла поток воде (и камења) па је пијеска годинама бивало све ма-
ње
- ЈП за управљање морским добром: Неопходно хитно довести 2.500 - 3.000 кубика
пијеска које ће море „прерадити“ до пролећа

Живот је пун апсурда, па зашто би туризам био изузетак. Ево и пријемера. Могрен, ексклузивна плажа надомак старог будванског града и хотела „Авале“, првог модерног хотела на југу Црне Горе, просто се истрошила у свом ексклузитету: на њој је све мање пијеска, а стаза до ње поодавно није тако безбиједна. Годинама (и деценијама) је виза за престижну плажу Могрен била плаћена улазница, али динар који је ту наплаћен, ту није и остајао. Одлазио је не-
гђе друго, а они који су о томе одлучивали рачунали су, изгледа, да ће се пијесак кад-тад сам вратити, поломљена ограда дуж стазе васкр-

снути, и да ће са плаже Могрен увијек „капати“ динар по динар.

То капање је, заиста, уљуљивало „одлучитеље“ и кириције, па су прослављајући пролазак Јадранске магистрале изнад плаже Могрена предвидјели да су пресечени потоци и да, између осталог, море на Могрену више неће добијати „сировину“ од које ће правити онај фини пијесак без кога, ипак, нема плаже. Па ни Могрен, јер име је име, а пијесак чини плажу. И тако је, како се каже, дошла вода до пода, па се нешто мора предузети. Коначно и без одлагања.

Јавно предузеће за управљање морским добром Црне Горе већ по-

давно планира да почне спасавање плаже Могрен, али све се то некако одлагало. ХТП „Будванска ривијера“ је наплаћивала улазнице, али није налазила ни интерес ни обавезу да тамо врати неки динар.

- Ми смо се недавно обратили хотелским предузећима с предлогом за бољу организацију и модернизацију хотелских плажа. За Будву посебан акценат стављамо на плажу Могрен. Ми смо са закупцима те плаже већ урадили један озбиљан посао, срећени су објекти на плажи, уређен је околни простор, и, што је јако битно, први пут послије 60 година комплетно ће бити уређена пјешачка

плажа са свом инфраструктуром - каже Рајко Миховић, директор ЈП за управљање морским добром Црне Горе, и наглашава да предстоји најважнији посао: - Инсистирамо да се плажа Могрен обогати пијеском. То се не може урадити, како је обично мислим, неком старом природном методом, јер плаже се праве десет хиљада година и оне се не могу тим природним процесом вратити за мјесец дана, него се на плажу морају довести велике количине пијеска. То смо управо предложили ХТП „Будванска ривијера“ да она сада у јесењим мјесецима наспе 2.500-3.000 кубика пијеска и да то море „преради“ до пролећа. Како ове, тако и наредних година. Тако се то ради у свијету, а резултата има и код нас. То смо урадили на Словенској плажи, у Сутомору, а у Боки су тако направљене многе плаже.

У Јавном предузећу за управљање морским добром кажу да им је обо-

гађивање плажа пијеском један од важнијих задатака, а то је императивно постављено за плажу Могрен. Плажама, кажу, треба дати бар онолико колико оне пружају, а паре које дају, треба тамо и потрошити. Ако то, заиста, у потпуности постане практика плажа Могрен ће преобољети и вратити некадашњи сјај.

У том случају заборавиће се све грешке пре-
ма плажи Могрен, с на-
дом да се то више не по-
нови на „ривијери би-
серних плажа“ како се
волимо означити да би-
привукли госте.

В.М. СТАНИШИЋ

И то се дошло - умјесило са морену се у море улази - преко камених џлоча

ЛИЦЕ И НАЛИЧЈЕ ГРАДА

СТОП „ЗАТРПАВАЊУ“ ТОПЛИША

Топлишки пут, или како га мјештани већ зову „Стари которски пут“ годинама је депонија. Затрпан разним отпадом, од великих црних кеса пуних смећа до хаварисаних школских аутомобила и грађевинског отпада, ружна је слика ове престонице туризма.

Сваки мањи или већи одрон, саобраћајна незгода која се догоди на магистралном путу првца Будва-Котор или Будва-Тиват, направи обуставу саобраћаја преко Џуте греде и тада се саобраћај одвија преко Топлишког пута. Са брдаша од двадесетак веома оштрих и незгодних кривина пружа се диван поглед на панораму Будве. Они који би хтјели да ужијају у томе не могу то себи да омогуће због смећа.

Тачних података немамо од када се почело са депоновањем смећа на овом мјесту, али сигурно се ради о деценијама. Мјештани су вјероватно упознати са проблемом на који се веома мало ко осврће. Чињеница је да је мали број људи који жеље да се потруде око одржавања чистоће овог дијела града. „Приморске новине“ су потражиле одговор на то питање у Комунално-јавном предузећу

Бранка Вучковића, ру-

ководиоца радне јединице „Чистоћа“.

- Где се депонује будванско смеће?

- Депонија будванског смећа је изнад Петровца, удаљена 27 километара од Будве. Насеље се зове Но-
восеље. Депоније су знатно удаљене од кућа, тако да приликом спаљивања и уништавања отпада, домови нијесу у опасности.

- Да ли је у надлежности Комунално-јавног предузећа решавање овог проблема?

- Комунално-јавно предузеће преузима на себе одговорност чистоће града, али није у његовој надлежности да решава проблем који се односи на Топлишки пут.

Слободан простор на неким дјеловима Топлишког пута означен је као простор за одлагање искључиво грађевинско-отпадног материјала: грања, земља, пјеска и сл. Међутим, тај простор се не користи само као такав, па се отуд и појавио проблем нечистоће. Мислијем да

би био потребан апел за спријечавање извора заразе, требало би дати апел и пре-
ко Телевизије Будва, што би мислијем, имало добrog ефекта.

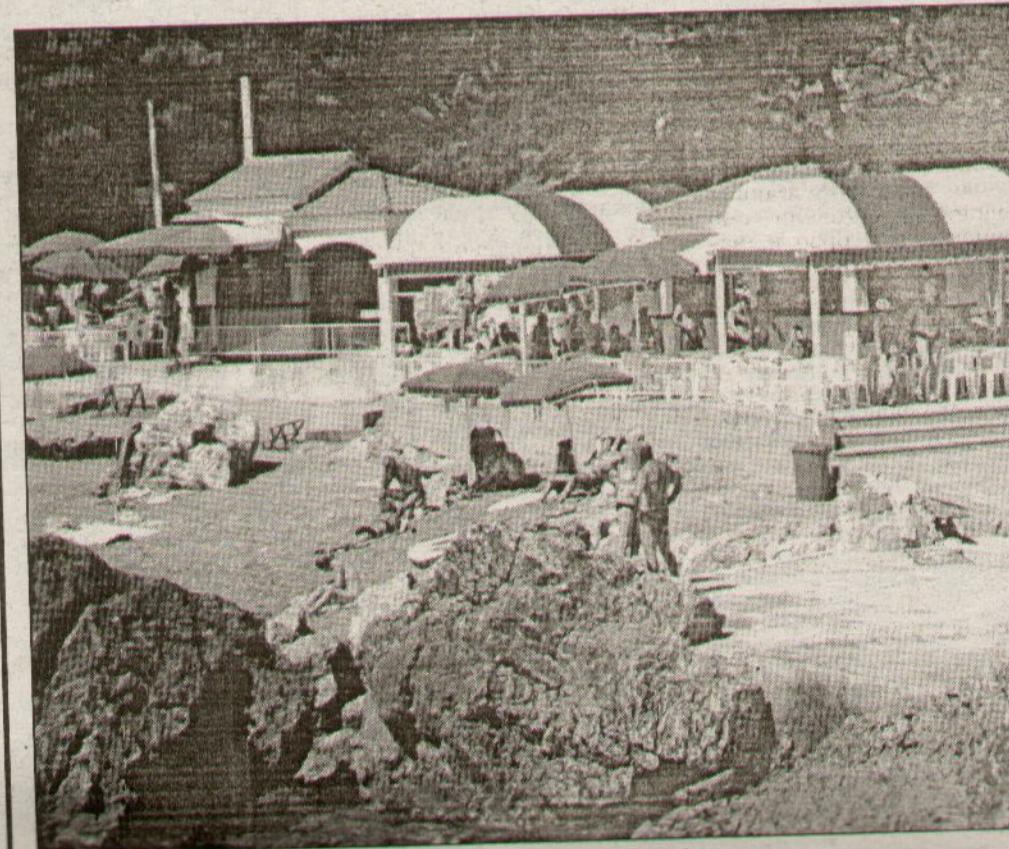
Надамо се да ће и СО Будва са својим службама по-
кренути решавање овог проблема и да ће грађани најзад приметити таблицу

са написом „ЗАБРАЊЕНО БАЧАЊЕ СМЕЋА“, као знак упозорења које би требало испоштовати.

С. ГЕРЗИЋ

Саха без ојаде - да ли ће се искуниши обећање да ће се ове године први пут послије 60 година стаза комплетно уредити са свом инфраструктуром

Објасни на плажи су обновљени, уређени и „умивени“ - само дасе вратиши џесак.

ИНТЕРВЈУ „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“

РАЈКО БУЈКОВИЋ, В. Д. ДИРЕКТОРА КОМУНАЛНО-СТАМБЕНОГ ЈАВНОГ ПРЕДУЗЕЋА „БУДВА“

ЧИСТИИ ГРАД - ЗАЈЕДНИЧКИ ЦИЉ

- Туризам тражи висок ниво комуналног сервиса, па треба створити повољније услове за развој и унапређење комуналне дјелатности
- Ради се и више него што је програмом предвиђено, и прековремено, с надом да ће наредне године боље прими у општинском буџету
- Узалудно пошумљавање депонија - нове „туре“ отпада за час униште младе саднице
- Жеља звана - расадник
- Ускоро боља евиденција корисника услуга

Крај туристичке сезоне је вријеме када полако почиње сумирање резултата протекле и планирање припрема за наредну пословну годину. Како те активности теку у комунално-стамбеном јавном предузећу „Будва“ покушали смо да сазнамо у разговору са вршиоцем дужности директора предузећа Рајком Бујковићем. Разлог више за разговор је и значај овог предузећа с обзиром да је његова дјелатност, између остalog, одржавање чистоће на јавним површинама, одвоз и депонија смећа, одржавање јавних зелених површин и шума, одржавање и наплата паркинга, одржавање локалних путева, погребне услуге...

■ КСЛП „Будва“ је општинском одлуком основано као предузеће од посебног друштвеног интереса. Како се по вашем мишљењу, остварује та функција, и како функционише веза општина - предузеће. Шта ту треба урадити да би предузеће успишије вршило своју функцију?

- Јавни интерес на дјелатностима којима се бави ово предузеће Општина штити преко Управног одбора где већину чланова чине представници Општине, и контролом цијена на производа и услуга које пружа ово предузеће, а сходно Одлуци о друштвеној контроли цијена. С друге стране, расподјелом буџета, Општина усмјерава средства за задовољавање заједничке комуналне потрошње, а од износа тих средстава зависи и обим планираних радова и, самим тим, ниво комуналних услуга.

■ Можете ли то конкретије објаснити, односно како све то функционише у пракси?

- Сваке године на предлог надлежног општинског органа Скупштина општине усваја Програм одржавања чистоће на јавним површинама и Програм одржавања јавних зелених површин и шумског фонда. Поменутим програмима појединачно, за сваку улицу, односно јавну зелену површину, дефинишу обим радова у сезони и ван сезоне (број чишћења у току дана или седмице, прање улица, заливаше зелених површина, број кошења зелених површина у току мјесеца итд). Тако усвојен програм уз примјену веома високо утврђених норматива (1850 m² чишћења улице за један сат, односно дневно за осам сати 14850 m² улице и једничне цијене норме сата која је у правилу нижа од норма сатнице других из-

НАШ ГРАД ТРЕБА И МОЖЕ ДА БУДЕ ЧИСТИИ: Rajko Bujkovic

вођача радова који изводе радове у градилишним условима) чини основ за склањање годишњег уговора између Општине и комуналног предузећа. КСЛП „Будва“ уговорене радове изводи под надзором Општине и то са два нивоа: прво, кроз контролу извођења радова утврђених програмом (по количини и квалитету) и друго, кроз редовну контролу комуналне инспекције. Међутим, веома често утврђена и уговорена обавеза чишћења неке улице једном дневно настоји се, свјесно или не, наметнути овом предузећу као обавеза чишћења улице током читавог дана. На пример, оног момента када комунално предузеће изврши квалиитетно чишћење улице и то верификује представник Општине кроз дневник радова, утврђена обавеза чишћења улице је у потпуности завршена. Уколико стане на терену захтијева и додатне интервенције таја ситуација се може ријешити налогом од стране надзора за додатно ангажовање (додатно чишћење, дежурство...), налогом комуналне инспекције, и, на kraju, измјеном програма за наредну годину. Но, већено професионалном одговорношћу, ово предузеће се у досадашњој пракси и додатно ангажовало мимо програма и прије испостављања налога, углавном на терет сопствених прихода. Свако чекање

на налог службеног лица и службена кореспонденција губи смисао ако се зна да укупна привредна активност на овом простору траје 40-60 дана. Све ово били смо спремни прихватити у нади да ће програми за наредну годину бити скројени према реалним потребама на терену и имати реалан третман у расподјели буџета. Јер, чињеница да квалитетна туристичка понуда подразумјева висок ниво комуналног сервиса, обавезује надлежне субјекте да у границама реалних могућности обезбједеје повољне услове за развој и унапређење комуналних дјелатности.

■ Туристичка сезона је на измаку. Како је оцењујете из виши угла, чиме сте задовољни, а чиме неисте, што је било добро, а што је могло бити још боље. Посебно, како су „комуналци“ извршили своје обавезе?

- Анализом нивоа комуналне услуге, у првом реду одржавање чистоће на јавним површинама и одржавања јавних зелених површина, може се дати оцјена о мање или више успешном раду комуналног предузећа. Правилома одржавања чистоће и јавних зелених површина, међутим, баве се и ЈП „Морско добро“ у зони морског добра, ХТП „Будванска ривијера“ у оквиру комплекса хотела, друга предузећа и грађани у дијелу одржавања дворишта и контакт зоне

објекта и јавне површине. Дакле, ниво успешности свих побројаних субјеката доприноси укупној оцјени квалитета комуналне услуге на јавним површинама.

КСЛП „Будва“ је током ове године у потпуности и квалитетно извodiло радове предвиђene годишњим програмом рада. У многим сегментима, цијеничи потребу на терену, ово предузеће се додатно ангажовало изнад планираног и уговореног обима радова. Расподјелом буџета Општине за ову годину износ средстава за финансирање заједничке комуналне потрошње је нижи номинално за 8%, а реално за 22% у односу на програм из 1997. године. Рестриктивну расподјелу буџета пратио је и рестриктивно усвојен програм рада овог предузећа. Стане на терену, међутим, захтијевало је значајно додатно ангажовање и технике и радне снаге. Само за првих шест мјесеци ове године Предузеће је (за сада на терет сопствених прихода) додатно, изнад планираног и уговореног, остварило 24.000 нормативно

изношења и корисника услуга, зависно од обима извршене му услуге, измирује обавезе према комуналном предузећу. Постојећа пракса да корисници услуге може задовољити своју потребу током 24 часа сваког дана у години, а комунално предузеће има обавезу да исти изврши на наведени период, није рационална са становишта трошкова и треба је кроз измјену Одлуке о комуналном реду дефинисати на начин што би се утврдило вријеме изношења отпада, врста отпада, начин паковања отпада... Додатни проблем представља континуирано, а често и безобзирно изношење грања, шута, покућства итд. у непосредној близини контејнера (у току туристичке сезоне, на шеталишту и тротоару, даљу и доћу). Благовременим стављањем у функцију радио система, који је увећао мобилност у извршавању задатака, поменуты проблем није посебно запажен, иако су трошкови непrekидног дежурства и бројних интервенција изузетно високи.

Посебан проблем ове сезоне представљају су ту же у саобраћају и ситуације када улице постају неуреде, паркиралишта без правила и реда. Готово свакодневно појединим локацијама није било могуће прићи ни у више покушаја, па је често била неопходна интервенција полиције и специјалног возила (паука) за уклањање непрописно паркираних возила. С обзиром на недовољан број возила на појединим локацијама изван редовне пажње КСЛП „Будва“ (неуредено насеље иза бензинске пумпе, Цвијетна тераса на Словенској плажи, дубоко залеђе Бечићке плаже) повремено су формиране дивље депоније отпада. На сазнање о постојању таквих депонија реаговали смо увијек веома брзо и, најдам се, успјешно.

Наши радови

наш град може и треба да буде чистији, али до принос томе треба да дају многи, познати и непознати, они који се овим послом баве професионално и они који својим исправним поступањем могу допријести заједничком циљу - чистијем граду.

■ У сезони је посебно зна

чайно редовно одржавање чистоће и одвоз смећа. Како сте тај посао обавили, да ли је било тешко и каквих. Тај је, да ли је било приговора, од кога и због чега?

- За разлику од заједничке комуналне потрошње, одвоз смећа обухвата сегмент личне кому

налне потрошње и корисника услуга, зависно од обима извршене му услуге, измирује обавезе према комуналном предузећу. Постојећа пракса да корисници услуге може задовољити своју потребу током 24 часа сваког дана у години, а комунално предузеће има обавезу да исти изврши на наведени период, није рационална са становишта трошкова и треба је кроз измјену Одлуке о комуналном реду дефинисати на начин што би се утврдило вријеме изношења отпада, врста отпада, начин паковања отпада... Додатни проблем представља континуирано, а често и безобзирно изношење грања, шута, покућства итд. у непосредној близини контејнера (у току туристичке сезоне, на шеталишту и тротоару, даљу и доћу). Благовременим стављањем у функцију радио система, који је увећао мобилност у извршавању задатака, поменуты проблем није посебно запажен, иако су трошкови непrekидног дежурства и бројних интервенција изузетно високи.

Значајни напори овог предузећа на пошумљавању самих депонија и у циљу естетске санације настале штете, остају безуспешни јер се депоније циклично активирају (с временом на вријеме) и, по правилу, за само један викенд буде уништено све засађено. Тако су безуспешно пошумљаване депоније Жута греда (пет хектара), Праксавица (пет хектара) и Режевићи (десет хектара) и то у више наврата.

■ У раду вашег предузећа као проблеми издвајају, и већ дуже вријеме помињу, недостатак локације за расадник, недостатак возила, посебно специјализованих, и недостатак натkrivenih garaze za opravku vozila. Траје то већ неколико година, а да ли очекујete скраћење рјешења?

- Постојећи возни парк просечне старости преко десет година поред повећаних и стално присуствених трошкова одржавања, непредвидивих кварова и поремећаја процеса рада, не задовољава потребе предузећа, ни са становишта капацитета појединих возила, ни са становишта капацитета укупног возног парка. Капацитет возила представља додатни ограничавајући фактор ефика

између осталог, и дају оцјену о стању чистоће у зони морског добра. Обавезе комуналног предузећа у зони морског добра односе се на одвоз и депоновање прикупљеног отпада и посебне интервенције на позив ЈП за управљање морским добрим.

Из угла КСЛП „Будва“ могу истаћи изузетно добру сарадњу са ЈП „Морско добро“ која се огледа у односима између КСЛП „Будва“ и закупца морског добра, и у заједничком ангажовању и синхронизованом дјеловању наша два предузећа на терену и унапређивању дјелатности уопште.

■ Будва је окружена депонијама отпадног материјала које су неуреде, и једноставно, буду очији, јер су на прилазним путевима. Може ли ту КСЛП „Будва“ што промијени да би тај „први сусрет“ с нашом ривијером био што пријатнији?

- Депоније отпадног материјала, углавном грађевинског, по правилу угрожавају највеће видикове на нашој ривијери. КСЛП „Будва“ није технички опремљено за извођење опсежних радова на санацији већ формираних депонија, нити је по правилу угрожавају највеће видикове на нашој ривијери. КСЛП „Будва“ није технички опремљено за извођење опсежних радова на санацији већ формираних депонија, нити је по правилу угрожавају највеће видикове на нашој ривијери.

Значајни напори овог предузећа на пошумљавању самих депонија и у циљу естетске санације настале штете, остају безуспешни јер се депоније циклично активирају (с временом на вријеме) и, по правилу, за само један викенд буде уништено све засађено. Тако су безуспешно пошумљаване депоније Жута греда (пет хектара), Праксавица (пет хектара) и Режевићи (десет хектара) и то у више наврата.

■ У раду вашег предузећа као проблеми издвајају, и већ дуже вријеме помињу, недостатак локације за расадник, недостатак возила, посебно специјализованих, и недостатак натkrivenih garaze za opravku vozila. Траје то већ неколико година, а да ли очекујete скраћење рјешења?

- Постојећи возни парк просечне старости преко десет година поред повећаних и стално присуствених трошкова одржавања, непредвидивих кварова и поремећаја процеса рада, не задовољава потребе предузећа, ни са становишта капацитета појединих возила, ни са становишта капацитета укупног возног парка. Капацитет возила представља додатни ограничавајући фактор ефика

ИНТЕРВЈУ

(Наставак са 7. стране)

ности рада и увећава трошкове пословања.

Због интензивне изградње стамбено-пословних објеката и формирања нових насеља, с једне, и савременог начина паковања робе (неповратна амбалажа), с друге стране, значајно повећавају количине отпада који треба депоновати. Да би адекватно одговорили на присутни тренд раста обима послла неопходно је хитно набавити одговарајуће возило. У сарадњи с руководством Општине тренутно разматрамо могућност набавке таквог возила да би предузеће у наредном периоду у нормалним условима вршило своју дјелатност.

И поред одређених покушаја још увијек није обезбијеђена локација за изградњу новог расадника. Тиме знатно губи предузеће јер не остварује приходе производњом садног материјала, а и Општина јер остаје ускраћена за значајне поштингене уређених партера сезонским цвијећем и другим егзотичним биљем.

На путу смо да решимо проблем наткривене гараже и стварања услова за сервисирање возила. Управни одбор предузећа је донио одлуку о изради пројекта уређења комплекса наших објеката у насељу „Вјештица“ у Бечићима, а након израде пројектне документације

рује што више прихода како би се тиме исто времено, растеретио општински буџет?

- КСЛП „Будва“ коришћење паркинг простора види у функцији увођења саобраћајног реда, као дио туристичке понуде, и тек на крају у функцији старања профита. У сваком случају Предузеће је спремно да преузме бригу о коришћењу паркинг простора, а остварујући то треба да усмијери за одржавање локалних путева, улица и паркинг простора. У претходном периоду, међутим, ово предузеће није испољавало посебан интерес за пружање услуга паркинг сервиса, нити су паркинг простори тада били тржишно валидизовани. Реалне економске прилике намењују потребу потпунијег коришћења расположивих капацитета, а у функцији стварања добити предузећа.

• Нестапише воде у главној сезони су, свакако, појметиле и одржавање зелених површина. Била је ту још и помало чудна одлука да се заливаше може вршити само између 12 и 15 часова. Може ли се ту нешто побољшати до наредног љета, посебно већим коришћењем подземне, тзв. техничке воде, за заливаше травњака, паркова и других зелених површина?

- Одржавање јавних зелених површина коришћењем воде из подзем-

ога предузећа. За стављање у функцију таквог система, међутим, неопходна су и додатна средства. Уколико се обезбиједи потребна финансијска средства могуће је врло брзо инсталацији системе наводњавања и ставити их у функцију. С обзиром на цену воде, и посебно штете које настају због недостатка воде, ове инвестиције имају оправдање и треба их реализовати у границама реалних могућности.

КСЛП „Будва“ је регистровано и за пружање погребних услуга, али оно не врши ту дјелатност која је за нашу општину, као туристички центар, веома значајна. Може ли се ту нешто у сарадњи са Општином промијенити, и какви су планови и могућности вашег предузећа у том поглављу?

- Ми јесмо регистровани за пружање погребних услуга, имамо и формирану радну јединицу у предузећу за ту дјелатност (одржавање и уређење гробља, наплата накнаде за одржавање гробља, пружање погребних услуга), или ту засад нема већих активности нити планова нашег предузећа. Градска капела још није завршена нити стављена у функцију, гробљима управљају сеоске или братственичке јединице, а КСЛП „Будва“ само пружа услуге превоза посмртних остатака.

• КСЛП „Будва“ сјутра - може ли се очекивати побољшање квалитета услуга, модернизација рада, проширење дјелатности предузећа...?

- Реална економска мрежа друштва, а посебно корисника комуналних услуга, у многоме ће опредељити КСЛП „Будва“ сјутра, и то са становишта власничке структуре капитала, техничке опремљености процеса рада и квалитета пружене услуге. У постојећим условима руководство Општине, Управни одбор и руководство предузећа предузимају реално могуће мјере у циљу унапређења основне дјелатности овог предузећа, како са становишта организације рада и бољег коришћења постојећих капацитета, тако и унапређење техничке основе рада. Навешћу смо неке мјере које су предузете током ове године. По први пут је уведена прерасподјела радног времена у циљу потпунијег коришћења годишњег фонда радног времена. Набављен је и инсталација радио система. На овај начин руководиоци радних јединица, пословође на терену и возачи радних возила су у непрекидној вези током читавог радног времена. Додатним улагањем средстава створени су пољовни услови за рад у самим возилима, на терену и у канцеларијама.

У току је интензиван рад на бољој евиденцији корисника наших услуга. Сасвим је извесно да одређени број корисника наших услуга није у евиденцији купаца, те да на тај начин не плаћају услугу која им је извршена. Стварањем квалитетне евиденције корисника наших услуга поред повећања прихода, и цијена наша услуга биће реално утврђена, а трошкови равномерно распоређени према обиму извршене услуге.

Разговарао:
Васо. М. СТАНИШИЋ

ДНЕВНИК Н(обијара) Н(адничара)

Пише: Саво Грегобић

РИЈЕЧ И САБЉА

Тридесет првог августа. Доље земља, горе небо, између - апсурд. Добро је то примијетио са своје њиве, вадећи кромпир, тежак, Гламочак. Безврлан, премијештам разне мисли у вези с овом, и резултат је углавном исти. Како побјеђи од црних мисли које се тако брзо роје? Пјесом, можда? Узимам књигу, вјерујем да је то најбољи лијек, иако није. Важно је имати још мало вјере. Мало, бар, мало.

Напољу ништа ново. Српске жртве на Косову нису вијест. Масакр у Клечки, њемачки медији су површно, узгрядно са свим пропратили, не упуштајући се у коментар, Енглези су "заборавили" на масовну гробницу Срба, Би Би Си не вјерује властитим очима... Насију кише које прије времена обраше винограде и воћњаке, растопише со улицњској солани, отјеше туристе с обале...

Другог септембра. Безврлан траје, тромост нека сиша и у пете, све се теже рвем с машином. Покушавам с лајским вином уочи новог цијеђења. Пили су Другови Господњи, Александар Македонски, Сократ, Шекспир, Бетовенова фамилија... закључујем важно, наздрављајући пролазности. У кафани где муштерије служе скепсом, куну судбину, иронишу и цинишу. Не иде, па не иде. У праву је Тин Јевић: где је некога ухидио полет црвеног вина, нас обузима показање повраћања.

Шестога септембра. Над обалом, опет ведро. Јављам помало необичну туристичку вијест: град-хотел Свети Стефан има више туриста него кревета. Такође и бечићки "Белви". "Свешца" су испунили домаћи богаташи и страници; "Белви" је угостио сиромашан свијет јер је газда Пеђа толико снизио цијене да је јефтиније него дома, а трошак се може подмирити и у неколико рата. И гости се крсте и благосиљају, али не на светом полуострву, него у изнамљеном бечићком хотелу.

Знаменито "Плаво око" Српске књижевне задруже као 602. књигу објавило је "Сабрана дјела" Светога Саве, дата у оригиналну на српкословенском и у преводу на савремени српски језик. Типици и записи нашег првог познатог писца и највећег духовника.

Мој друг Микан, правећи од свега шалу, примјећује: некада је то било тако - писца прво прогласе за Свешца, а послије слиједе сабрана дјела.

Поподне на Пизани, расположење ми је по кварио Онај, којега никако да избегнем када туда шетам. Онај што му је

савјест чиста јер је, изгледа још није употребљавао. Онај што су му изашли жуљеви од аплауза. Увијек најбоље плаћени. Заклињем се одавно да ћу га туристи у хумореску, али никако да кренем. Увијек га прије тога сртнем.

Осмог септембра.

Избјеглице с Косова хрле и даље у Црну Гору. Притисак не јењава, из Улциња јављају да су "пребукирани". Неки су - тако је то било и у босанској паклу - пожурили да на несрећи зарадују, не гледајући притом на опасне посљедице. Ухапшена је цијела посада брода "Линк" из Котора: превозили су Албане у Италију. Можда и шверцере оружја, не само емигранте. Откривена је и "глiserска група" у Улцињу која се бавила истим послом. Разлика је само у цијени: Которани су по изbjeglo глави узимали 1.500, Улцињани 2.000 марака.

JAT је опет под ембаргом. Његове летилице приземљија најбољија је Европска унија. Американци као и увијек, код куће шаљиви до бесмисла, вани - пријетећи намрштени. Секрејт потреса Бијелу кућу, а пошто се од "вијагре" умире њихови љекари припремају нови афrozидијак. Радни наслов је "либидо".

Десетога септембра. Читам посљедњу пјесму Вита Николића, која се тако и зове. На данашњи дан, прије четири године, запутио се небеским стазама префињени земаљски ходољуб. Препун лирике и југовине, с ранама од дјетињства које нису зацјењивале, као да је пријељивао већни одмор.

Лежим на одру, тих, упрошћен/ до баналности, до горког стида/ /улазе некакве црне гошће/ понекад прије и зарди/ Около сједе.

Тихо и тужно/. Старци пуше, причају, кашљу/ и опраштaju mi великолудно/ све што се збило уз веселу чаши/

Као да је овај дан који за пјесника: поподне стиже тужна вијест; умро је Исо Калач. Пошто су срушили његов сан и његов дан, преселио се прије седам година у сејбарске збјегове. Прогнаних из Сарајева, дошао је у Херцег Нови да благослови Стевана Перовића Цуцу, пустолова, пјесника, путника и љубавника, Његошевог сестрића. Исо Калач, прво JA човјека који је био трагична политичка жртва и његова духовна сјенка, постао ми је пријатељ у граду писаца, у времена смутна прије седам љета, када је писао "Изгнаника". Аутор "Романа о Мухамеду", збор којег су му фундамен-

тисти Сарајева изрекли "фатву", умро је природном смрћу. На столу, међу бројним хартијама налазим његов срдечни поздрав из августа, и потпис Ћирилицом, сав ис прекидан, неки мјесец након што је имао мједани удар. Придружио се брату Расиму, којега је цвијеће давно преузело.

/Моји су друмови и просјачки штап/ Око мене зелени пси лају/ Љути гоничи приводе ме крају/ Све што сам имао они отеше/

И снове моје на шипурку разапеше./

Отишао је Исо Алаху на ахирет, како је волио и да каже, стихове сада пише Дијан, син његов. Великом оцу брзо је поручио "написану ријеч ни сабља не може пољубити, отписану сабљу ни ријеч не може зауставити."

Петнаестога септембра. Гора на врху Рафаиловића, у кући Младена Улъаревића необична слика. Крај је сезоне, а препуно гостију. Углавном у црнини. Примио је домаћин добри дјечији палићи борца и самог хране родитеље погинулих из Републике Српске. Учинили исто Лука Чучук, Ратко Бечић, одмаралише "Лахор" и "Нафтагас", хотел "Белви". Коло српских сестара из Будве, један од организатора невеселог каравана.

- Дјечије не би видјела море да није ових добрих људи - вели Драго Бојић, секретар борачке организације Требиња. - Док је трајао рат ови исти људи су кроз кише куршума стизали на прве линије фронта, с борцима крви за рањенике, храном и одјећом. Настављају и у миру племениту мисију. Не знам да ли ријечи захвалности имају смисла...

Црне кошуље и мараме око њега саме говоре. Радмила и Милисав Гађић остали су без сина. Рајка и Божидар Поповић без свог јединца. Из бунара горских сјећања не ваде ријечи, подуго већ. Рајка се помало чуди само себи што је дошла. Ваљда, каже, да побјегне на који дан од истих слика и прича сусједских.

Од погледа сажаљења. А туга је њен пртљаг, Божјов, Гађићевих, иних других. Носиће је свудас гдје крену. И кад застану. Њих и не занимају море и сунце, на плажу не иду. Али с домаћинима добрим кафу пију, прозборе понеку друкчије него у Требињу.

У Рафаиловићима живе неки добри људи. Напишите, молимо вас: добrote пуни домаћини. Добрим ће им и враћати, људи и Бог.

Капациитет возила утиче на ефикасноста рада

је и одговарајућих саглости. Предузеће ће прићи етапној реализацији пројекта сходно приоритетима и реалним могућностима.

• Једна од дјелатности предузећа је и одржавање и наплате паркинга. Општина, међутим, често те паркинге даје на коришћење другим субјектима, чиме је КСЛП „Будва“ ускраћена за знатне приходе. Може ли се ту нешто промијенити с обзиром да је Општина оснивач Предузећа и да је природно да комунално предузеће оствара-

них бунара реално се на међе већ дужи низ година. Одређени напори у том правцу су давно учињени и већ готово - заборављени. Неколико бунара на локалитету Веља вода, Словенска плажа и код спортске хале, својевремено су намјенски припремани за потребе наводњавања јавних зелених површина,

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

ДАТУМИ

ИСИДОРА И РАСТКО

•100 година од рођења Раствка Петровића

Шаљући отпоздрав Раствку који јој је децембра 1922. године послао тек објављена „Откровења”, Исидора је поручила: „Књига ме радује као садржина, и поклон. Мени недостају многи кључеви у ваше аналогије, али, снаге и поезије има код вас у свакој кватреници, па је задовољство слушати вас и из приправе оглашених”.

Исидора је одмах уочила снагу Раствкове поезије и њену иновантност, не либен се да дода да јој недостају многи „кључеви“ који доносе поетске новине његова пjesništva.

Када сам средином педесетих година, подстакнут фасцинантним присјећањем Душана Матића на Раствка Петровића, трагао за Раствковим „Откровењем“ пронашао сам га у сарајевској Народној библиотеци нетакнуто, неразрезано. Похрањено у тој огромној аустроугарској зградурини, успавано прашином, изблуделих корица, „Откровење“ је, послије тридесетогодишње запретаности поново почело да емамира изворне, неизвршне пjesничке слике модерног, ововјекога пjesничког језика. Надам се да је од тада тај примијерак „Откровења“ читало много очију. Или се, можда, варом? Пoesija ovoga vijeka, својевољно се одричуći tзв. reprezentativnog stila epoke, odnosno prepoznatljivosti naprечаč, i priklađujući se unikatnom konceptu umjetnickog dela, otkrivenim, ištečući pjesnici koji neće biti konzument već sabjesenik. Da li se taj rizik испла?

Раствко је своја откровења објавио године 1922., а двије године касније у тексту „Општи подаци за живот пjesnika“ он већ трага за

будућим, за оним што ће доћи, што је сада, омеђујући функцију пjesnika у том трагалаштву на потпуно неизвесност: „Али оно - каже Раствко Петровић - што са истом силином утиче на његову духовну унутрашњост, као и искуства и доживљаји из којих он одмах гради себи своју митологију, такође је његово припремање за будући, сутрашњи живот, нада у њега и вера у њега. Шта има он пред собом и шта ће живот изградити још из његове личности? Он не зна и нико не зна, како са највећом пажњом ишчекује, иако га само то чекање изменjuje. Оно што му увек остаје, и чиме је он изнад свих осталих типова човечанства, то је способност да се у великом тренутку, и без трагедије, одреће свега што је чинило спољно богатство његова живота и а заувек напусти сва места где би га ико могао ишчекивати. Сами принцип новога живота лежи увек у њему“. Ова неизвесност, и самосвијест пjesnika, није само Раствкова и није само неизвесност према будућности са почетку вијека него је та неизвесност управо извесност за пjesnike послиje другога svjetskog rata i u dobu koje jeste kraj ovoga vijeka, u vremenu koje prolazi i dolazi. Pjesnici danas, ukještveni zbižnjom na koju nemaju nikakva uticaja, svim onim što Raствko Petrovic naziva „opštima podacima za живот pjesnika“, svoje pjesništvo i svi sve više tumače kao svjedočanstvo o vremenu u kojem žive, i o kojemu pjevaju, no kao otkrivenja svijeta i животa.

Пjesništvo danas je više no ikada potpuno samosvješnno te pozicije. Zbog toga pjesnici i tragaјu za no-

вим видовима духовне слобode na начин koji je suštinski nelimitiiran i koji se potpuno razlikuje od „uslužne prirode stare umjetnosti“.

Надам се да ће пjesništvo na почетку сlijedeћег vijeka biti još radikalnije. Данашње пjesništvo na tome itekako radi.

Да је постмодерна заправо повратак модерној и да је те реверзијама процес, како тврди Лиотар, као да је ступио мислећи о везама међу културама још с почетка тридесетих година Раствка Петровић пишући о Исидори. Наиме, у малим народима и скрајним културама вазda је битно бити у духовном дослуху са сувременим збињањима у великим културама. Сада, на крају vijeka, Раствкове ријечи дјелују још ујврјљивије: „Данас је по аутентичности и јасноћи интелекта који му допушта да јасно и адекватно изрази и најkompleksniju misao, апсолутно најбољи списатељ кога имамо. Кад прочитамо чланак Исидоре Секулић, проницљив, садржајан искристалисан од прве до посљедње фразе силом прецизности замисли, сваки други стил изгледа или сувише сиров и невешт, или сувише намењан. Исидора Секулић успева да луцијно искаже баш оно што жeli. Она има велику симпатiju и љубав за реч као елеменат израза.“ Најбоље свакако што ова жена пише сада јесу чланци о појединим stranim pescima i knjigama. Једна од ретких која сматра консеквентно да niti koje су испредене у stranoj zemlji треба довести i do nas i uljesti u naša duhovna živješnja“.

Такви су Исидорини кључеви.

Вук КРИЊЕВИЋ

АКЦЕНТИ

ПЛНОВИ И ПРОБЛЕМИ

•У дугим и досадним зимским данима када у Будви људи углавном одмарaju u својим домовима, гледајући филмове или, пак, уз неку добру књигу, Народна библиотека је једино место у коме је живо. По ријечима управнице Миле Баљевић кроз библиотеку дневно прође око стопедесет људи

Библиотека располаже са око четрдесет хиљада књига и додатних десет хиљада у подручном одјељењу у Петровцу. Књиге су распоређене по УДК систему, тј. по струкама. Одјељење белетристике или лијепе књижевности је посебно одвојено, а књиге ове врсте читаоци могу читати код куће. Такође, постоје одјељења дјечје и стручне литературе. Наравно, стручну литературу није дозвољено износити из просторија библиотеке, па је зато обезбиђен импровизовани читаонички простор. У читаоници је омогућен преглед штампе и члановима су доступни листови: „Побједа“, „Политика“, „Вијести“, „Вечерње новости“, „Приморске новине“, „Књижене новине“...

Библиотека има седам стално запослених радника: три књижничара, два библиотекара, управника и хиљаду чланова који интензивно користе фонд библиотеке. Радно вријеме је од 8 до 14, и од 17 до 19 часова, у зимском, а од 18 до 20 часова у летњем периоду. Уписи трају од почетка календарске, па током цијеле године. У периоду од септембра до јуна одржавају се и промоције књиге.

Да би се заштитио богати књижни фонд од неајурних читалаца, библиотека примјењује казнене мјере из Правилника о коришћењу тог фонда, тако да је проблем прековременог задржавања или губљења књига сведен на минимум. Књигу је дозвољено држати

ти код себе четрнаест дана, а прекорачење се плаћа динар по дану и књизи. У случају губитка књиге читалац је дужан да новчано надокнади њену трошку вриједношт. Сав новац сакупљен од чланарине и казнених мјера користи се само за куповину нових књига. На тај начин читаоци финансирају књижни фонд.

Библиотека ове године углавном располаже најновијим и најактуелнијим насловима, али не као и претходних година. То из разлога што се ове године до нових наслова дошло само на основу поклона, тј. спонзорства. Када смо већ код поклона, управница библиотеке је упутила апел грађанима Будве ради прикупљања што већ броја књига, у циљу оснивања новог подручног одјељења у Режевићима. У „Спомен дому Режевићи“ је већ сакупљено 1500 наслова, а минимум за оснивање фонда је 5000 књига.

Пошто се за обраду књига, односно уношење података и прроверавање стања књижног фонда користе три расположиве компјуттере, што није довољно, библиотека има у дугорочном плану стварање централног каталога на нову општине. У њему би биле обухваћене све библиотеке, почевши од приватних, библиотека предузета, школских, манастирских, па све до матичне Народне библиотеке Будва. Управница Баљевић сматра да је лијепа, не и прескупа, идеја о оснивању

њу подручног одјељења у Светом Стефану и то са литературом на свим странама језицима.

Наравно, библиотека има својих проблема. На првом мјесту то је недостатак простора и полица за књиге. Због овог проблема, што је срамота за наш град, књиге се држе на поду. Библиотеки је потребно најмање 20 метара полица, а њихова цијена износи 1890 динара за један метар дужине, а два метра ширине. Такође, треба најавити да је библиотека већ годинама „подстанар“ у згради „Зета филма“, а годишња стапарина износи 60.000 њемачких марака. Уз све то, као што смо рекли, мало је функционалног простора који би задовољио потребе запослених, а нарочито чланова који желе да користе читаоницу. Пошто постоји плац поред Југобанке, који је још Томо Лукетић завјештао библиотеци, чека се да одговори у СО Будва направе потез уцртавања зграде за нову библиотеку. Имајући у виду богатство књижног фонда, као и неке сједиште стандарде, било би потребно око 900 квадратних метара површине за нове просторије библиотеке.

Надамо се да ће проблеми ове врсте, планови, као и сјајне идеје Народне библиотеке Будве бити ријешени и реализовани уз помоћ Скупштине општине и житеља Будве јер коришћење њених књига не само да је потреба, већ и задовољство.

Ана КОСТОВИЋ

ПИШЕ:
ЕРИХ КОШ

Наша имена одвише су свакидашња, демократска, непосредна, и тако и делују у литератури: Јова, Стева, Пера, Душан и Милан. И кад је у питању аутор, писац, и кад је реч о пишчевим личностима. Већ кад се помену ова имена и појаве у приповедном тексту, било у приповеци или у роману, она делују некако одбојно, приземно, обично, да не кажем и простијачи. Осјећају то и наши писци па покушавају да се спасу тога утишка дајући својим јунакима понекад нека измишљена, скована, најчешће необична, па и смешна имена. Лако је шпанским писцима чије личности носе по неколико имена и чланова, па делују експлузивно, необично, и аристократски: Хосе-Антонио Фредерико де лос Анхелес, на примјер. Или Руси који увијек имају при руци „оче-

ство“: Фјодор Николајевић или Лав Николајевић и Антон Павловић. Французи на крштењу и крзимању takođe добијају по неколико имена: Филип Лаку-Ламбарт, уосталом, као и Немци: Јохан Волфганг Гете. Наши писци и кад додају себи неко треће име да би се разликовали од силних Јовановића, Петровића, Илића и Павловића, ово најчешће делује као прирепак и подсмешљиво, као надимак.

***

Људи који вјерују у оно што у новинама пише најброжнији су и најнемислећи део популације. А они који проповедају оно што су у новинама прочитали ти су најагресивнији део. Они мисле да све знају.

***

Реалисти, романтичари, симболисти, имажинисти, натуралисти, декаденти, футистичи, дадаисти, надреалисти, социјалисти, модернисти, постмодернисти, Мицићеви барбарати, медијалци, симновци, знакоборци итд.

***

Наши списатељски колега М.М. потекавши из примитивне, сељачке средине, много је тога научио, много прочитавши језике, преводио, али, нажалост, није довољно онога што је знао и понео са со-

бом - заборавио, па се то и провиди кроз његове текстове.

***

Сатира ме је увек интересовала, па сам у бележницима сакупљао разне њене дефиниције. Тако сам налетeo и на ову, Езре Паунда: „Сатира, ако хоћемо да niti koje су испредене у stranoj zemlji треба довести i do nas i uljesti u naša duhovna živješnja“.

***

Још од Езре Паунда („Како да читамо“) не хвлачију му веру:

„Сервантес је пародирао само једну књижевну лудост, лудост витешских романа. Тек Рабле и Флобер кидишу на по једно читаво стоеће, супротстављајући се целом једном глупачком сазнању у књижевној форми. Није овде реч о Волтеровом или Бејловом речнику. Стати у ред са Раблем и Флобером није мала ствар.“

***

„Члан 211. Кривичног законика Сједињених Америчких држава (дајем га реч по реч, како стоји у тексту):

„Свака опсцена, блудна, сладострасна, и свака прљава књига, памфлет, слика, листић, писмо, спис, новинска фотографија или друга публикација непријестојног карактера, и сваки предмет или ствар одређен

ни, примерени или начињени са циљем онемогућавања зачећа или изазвања побачаја, или у било коју непријестојну или неморалну срху и сваки предмет, инструмент, материја. Лекарија, дрога или ствар која се оглашава, или се описује тако да би неко могао да је употреби, или да је примени за онемогућавање зачећа или постизања побачаја или у било којем непријестојном и неморалном циљу, и сваки опис усмерен на то да наведе или подстакне некога да употреби или примени неки предмет, инструмент, материју, дрогу, лекарију или другу ствар, овим се проглашава предметом који пошта не може прихvatiti, те се на пошту не сме доности, нити са било које филијале поштанске подизати од стране било којег поштара. Ко год са знањем преда или учини да се преда и превезе неки предмет оглашен овим чланом непримљив на пошти, или га са знањем, прими на пошти, или учини да се подигне на пошти да би га разашљао и даље предавао, или помогне наведено разашљање и преношење, биће кажњен са 5.000 (pet хиљада) долара највише или затвором до пет година највише, или и једном и другом казном истовремено“.

Тако Езра Паунд негде око 1913. Да ли је закон остао овакав или је нове лијене. Рекло би се по романома Милера и Апдајка бар да није у својој строгости примењиван. Питао сам неке наше правнике

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

КЊИЖЕВНЕ ПОРУКЕ ЧЕДА ВУКОВИЋА

У времену разноликих, не-ријетко и побрканих, књижевних валоризација и вредновања чији печат последњих година на корице нових књига примијетно оставља једна нова, тзв. пост-модерна књижевна оријентација, неки наши старији значајни писци као да су скрајнути из средишта књижевног живота и рекло би се - чак и из књижевног интересовања. Свеједно што они врло предано и једнако ваљањо, потврђују снагу свог стваралачког потенцијала новим и вриједним књижевним дјелима. Књижевни укуси и mode усмјерени су у сасвим другом правцу пост-модерне поетике у чији спектар не баш имплицитних интересовања не улазе ови писци и њихова дјела.

Но, упркос различитости стваралачког духа млађе и старије генерације, која оставља слику разбијеног, тумбекренутог, неадекватног књижевног живота, прави писци налазе пут до свијих читалаца и то је, наравно, много битније од књижевно-каршијских односа у клановском стилу ја теби ти мене, што уз посредство претенциозности хоће да одређује суштину садашњости и будућности наше књижевности.

Да не бих давио и скрувао вас у том прегтисковом лонцу тезних и протезних пост-модерних којештарија које се крчкају и пуште и у нашој средини, морам ипак с радошћу да поновим стару истину да суштину свега, па и вриједности једног књижевног дела, одређује вријеме. Ова мисао ми није пала на памет као пољење, непоправљивом, традиционалисти, увезена без царине јер пост-модерни царини не умију да јој одреде вриједност, већ зато што је ријеч о мисли коју је заиста изважају и потврдило вријеме. Њу потврђује и књижевно дјело Чеда Вуковића који пуних педесет година свог књижевног активитета, почев од 1936. године, потврђује вертикалност наше савремене књижевности. Он је данас један од њених најистакнутијих писаца који ће остати на њеним висинама и зато је, мислим, било потребно, и сасвим исправно, праведно,

објективно, тачно, истинито, да се појави ова књига и да освијетли готово цјелокупног писца који је, усуђујем се то да кажем, већ дио нашег сљећа. Улазећи у готово све токове Вуковићевог заиста значајног књижевног дјела, зборник радова „Књижевно дјело Чеда Вуковића“ бави се прoučavaњем поетике, филозофије и психологије у процесу његовог стварања.

У жестини битке против класикулаца, савремена критика која је остала изван корице овог зборника, испустила је прилику да замахи и вještini свога пера опроба и његову оштрину опорекне у овом вјечно живом, новом непобитном књижевном очи-глеђу.

Слојевита визија свијета у Вуковићевом књижевном дјелу саткана је од сва три дјела времена: поршlostи, садашњости и будућnosti. И зато је универзалана, ван времена. Има је у ономе што јесте, али и ономе што нестаје, још не постоји, а треба да постоји, боље, љепше, веће, слободније, људскије, снаžnije, борбеније, савршеније, истинитије, драже, љубавније, оданије, праведније, заносније, него што је то нама или неком прије нас пошло за руком, пошло за животом. То је окосница цјелокупне Вуковићеве прозе и поезије, врло комплексне, сложевите, обасјане унутрашњим сјајем стваралачког и поетског маратона. Да један број књижевних теоретичара и критичара који представљају нове и млађе нараштаје не бјежи од неједноменизионалности научних истраживања Вуковићевог књижевног дјела показује и овај зборник. У њему су сабрани радови наших релевантних теоретичара и критичара књижевности који су се бавили стваралаштвом овог значајног писца. Истина, више у сегментима, више парцијално, а не интегрално и та мозаичност, чини се, књигу чини непотпуном. Вуковићева акрибија је и мотивски и жанровски врло разграната и врло комплексна, заокружена, цјелovita. Фрагментарност зборника је, у доброј мјери, избегнута и тиме што су свим или готово сви, аутори, свеједно о ком Вуковићевом жанру или књизи пишу, обухватили главне спољне и унутрашње одлике његовог дјела.

Готово све анализе урађене су на равни теоријског, а не критичарског аналитичког поступка и то, у многоме, ускрајује оваквој књизи њен врло битни, рекао бих основни, слој - оцјену. Ако оцјене

у неким радовима и постоје, у њих је далеко мање у односу на опшteупотребљену теоријску анализу. То је, наравно, зборнику састављеном од врло стручних радова ускртило још већи нагласак на квалитет дјела којим се баве.

Али, упркос овим примједбама, мислим да је једна оваква књига о Чеду Вуковићу већ друго очекивана и била потребна да на егзактна начин освијетли његов поетски смисла. Признајући да их романтичност и одређује у почеви, писци зато и јесу приврженици свог посла и у њега вјерују. Наравно, вјерују у вриједности поезије, филозофије и психологије у процесу његовог стварања.

И док смо још код анализе зборника, морам да кажем да је један Вуковићев књижевни дјелу потпуно изостављен - дјечји роман. То су четири врло познате књиге које у опису свога аутора заузимају важно место. Рад магистра Марка Дурутвића носи наслов „Приповјетке за дјецу Чеда Вуковића“ и он

се, са више или мање успјеха, бави свим његовим елементима (хумором, сатиром, њиховим јунацима, њиховим мислима, акцијама итд) најчешће правећи паралеле са јунацима и књигама других писаца. Постоји, те паралеле нису много засноване и најсрећније нађене, али је за читаоца цио Дурутвићев рад врло користан јер је прегледан и информативан. За њега се може рећи да садржи и компоненту критичарске интерпретације која га чини заинтересованијим, актуелнијим, стварнијим. Свеједно што оштрица његове интерпретације остаје на скали општих примједби, без неке дубље и значајније оцене карактеристика Вуковићеве дјечје прозе.

Општи утисак је, када је ријеч о приказу Вуковићевих књига за дјецу, да је о његова четири романа: Тим „Ла-

вље срце“, „Свemoћno око“, „Летилица професора Бистроума“ и „Хало, небо“ морало бити ријечи у овом зборнику, ако не у посебном раду, а оно бар у наведеном раду Марка Дурутвића. Надамо се да ће потреба за новим штампањем зборника надокнадити овај и друге евентуалне пропусте. Што је најважније, у њему је садржана врло стручна грађа проучавалаца Вуковићевог књижевног дјела. Њих ће, тих проучавалаца и њихових радова, бити све више.

Менталитет са којим се сучавамо код пост-модерних писаца које сам поменува на почетку овог осврта, подсећа на анемију и испијеност одликаша - бубалица који своје навике преносе и у књижевност преко својих танких књижница. Искрено се надам, и поред тога што не могу да их схватим, да ће се ти момци с надобудним, а у ствари урођено несмјелим поданичким духом одликаша извукли из наручја погрешних постских опредељења, окренувши се и прихвативши, умјесто помодних, праве, изворне, аутентичне књижевне токове, уколико ти токови њих прихвате.

А међу те токове се, са висине своје чисте имагинације, слива и поетска ријеч Чеда Вуковића. Он је више од списатељске радозналости: „Тек кроз ријеч сан досаја се себе“, каже Вуковић. Ријеч је суштина. Ријеч су у његовим књигама каћуни који са прољећа рукописа испропишају све странице ливаде. Ријечи су брезе у које се, вјерујем, у младости, у завиџава, заљубљивао. Ријеч су дјевојке пуне еротике у које се Вуковић и данас заљубљује, мада воли да каже: „Старну сам?“

Засводећи овој осврт не могу да се кажем да у мени Вуковићеве ријечи-љепотице изазивају једну неодољиву асоцијацију. Из дубине вјекова, преко њихових врхова, јавља се Вуковићев пjesnik Овидије: „О, види је, о, види је! Каква љепотица, Чедо, прелази улицу!“ А Чедо му узвраћа: „о, виђи је, виђи је, мој Овиђије!“

Бошко Богетић

КЊИЖЕВНО ВЕЧЕ

Зборник радова „Књижевно дјело чеда Вуковића“ је промовиран 10. септембра 1998. године у Модерној галерији Будва. Организатор књижевне вечери је јавна установа „Музеји, галерија и библиотека“ Будва.

Поводом шездесетогодишњице књижевног рада академика Чеда Вуковића још је у мају одржан научни скуп на ову тему под покровитељством спомен дома „Режевићи“. Отуда и иницијатива за издавање „Зборника“.

Послије краје музичко нумере вокалне групе „Хармонија“ из Будве, књижевно вече је отворио директор јавне установе „Музеји, галерија и библиотека“ Будва сликар Слободан-Бобо Словинић. О зборнику су говорили академик Мирослав Пантић, професор Божена Јелушић, књижевник Бошко Богетић и академик Чеда Вуковић.

Академик Мирослав Пантић је указао на преголемо и изузетно јеснничко, приповједалачко, романсијерско и есјистичко дјело Чеда Вуковића, што представља књижевну и духовну уштећевину нашег времена. Нагласио је да се вриједност Вуковићевог књижевног рада мјери према великому броју његових читалаца, издању и добрих критика.

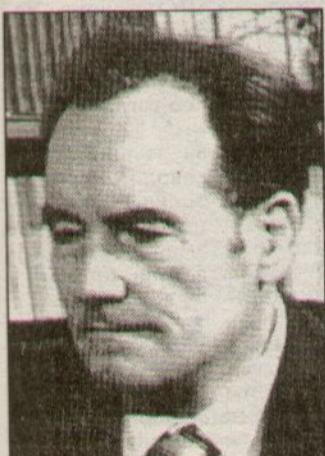
Пошто је професор Божена Јелушић и сама један од аутора зборника, изложила је проблемске кругове у књижевном раду академика Вуковића, а о којима се позабавила заједно са својим колегама на научном скупу у Режевићима. Говорила је о роману, проповјеткама, есјима, поезији и језику у цјелокупном Вуковићевом дјелу.

Књижевник Бошко Богетић је истакао да вриједност свега, па и самог књижевног дјела, одређује вријеме, што потврђује Вуковићев рад већ шездесет година. Такође, похвалио је идеју о издавању Зборника као дјела које је било потребно да се освијетли књижевна личност Чеда Вуковића.

На самом крају, Чеда Вуковић је прочитао свој запис „Завичајни видици“ у ком је још једном потврдио своју нераскидиву везу са ријечима.

А.К.

ЧЕДО ВУКОВИЋ: ПИСМА ИЗ БЛИЗИНЕ

ма.

И прелиставам већ жутиле сјајнице и слушајујем казивања о урођеничким племенима са различитим коншинената. И учини ми се: Фрзер ми пише писма из даљина времена и трошта.

А мени ваља писати "Писма из близине".

И ша "Златна трана" и овај двосмјерни видик цијејају ми надвоје ово јутиро и нештарије помисли: колико ли смо далеко од свеја што ми сјајни сер Цемс Џорџ прими? Куд ли су појоштуја ша прасића урођеничка вјеровања и што необични кајог, затомљено негде у метеафизичким дубинама бића, слој - оцјену. Ако оцјене

тима.

Дај, Фрзеру, да се заједно пошалимо - Ти уз мене и ја уз Тебе.

И поче ми он причаши, све из књиге: урођенички краљ мора итариши са цаком земље на леђима - нека сви виде да је још сјособан као владар, иначе ће га каменовани или исјећи као жртву ботовима.

Еј, замисли саг: неки савремени владар или државник илиши предсједник владе или - далеко било - вођа новога племена, ша да итари са цаком земље на рамену, прег скујашином или на шару како би доказао колико је сјособан да влада и колико одговара времену...

А, што никако не бива! Није у духу времена, а ни ми, браће, нијесмо итолико бездуши да бисмо мучили своје миљенике.

И казује ми, у Јовјерену, "Златну трану": краљ сјоји иза завјесе, кад се хоће обратиши својем веома вољеном народу; нико не смије видјети краља, а особије краљево лице, јер ће га сјићи смртна казна (иначе, урођеници су били маштолови), изводили су

казну на сјој начину).

Е ша саг, нико од моћнија није најаван да се крије иза завјесе. Сви који су на високо сјојици (или су "високи ѡосији") - сви су лијео освијејији релекторима и ешо их на екранима - шо нашим сјајнима, бифеима и ђије се џече роштиљ. За њих предност је да се роштиљ за све нас. Не штреба ни да живи га није видио лице своја "краља".

Мисао ми се за штрењем искаре из ове књиге и сјејши се мишта о Талу. Тај бронзани човјек војни је да се итари: скочио би у ватру, ужарио своје штјело, ша жртве пршијскао на труди и трохобитом се смијао!

Сироши Тал! Њетов би поштомак, у наше доба, зајариси труди сном о освајању свијета, ша би свој народ и све групе пршијскао на бронзане усјије труди и - ешо свјетској ратници, шо сјејши се, он изводиши је и будеши се, он изводиши је и тасних ко-

мора... А није сам Тал, има и других, мањих...

О борсий, "Златна трана" - рекосмо да ћемо се Фрзер и ја сложно штариши, или ешо, наши је вијек штапко "штаљив", да ме одмами у зајрљај сјајаша. А већ ми се и лице не-како кисјело осмјехује.

Но, Фрзер настапавши причу, према дојовару: штапка дивљеши тиме што сујиши срећи нијесу моти сањаш

ЗАВИЧАЈНИ ВИДИЦИ

Узима ме под руку немир мој вјечити и позива: Хајде да те поведем једном од стаза- да заједно видимо како сазиријева бар она самотна мисао о завичају. Чини се да и она има четири годишња доба.

И ево, изнова ме зову двохрви Комови и долина родне ријеке. И копне сънегови Зелетина и мезграју младе букве и цвјета јаглика. И њише ме стара колијевка, као да је о дугу окачена. Не вјерјум да сам се допао Злоречици, јер се убрзо преселим у Метохију. Тамо, између Шаре и Проклетија, небо ми је било звјездане но игдје, а у браздама њива и ријекама Бикистрицама- од мржње ни трага. И тада ми се јавља нечујни прасак листања.

И кажем: Завичај ми је долина Злоречице и слив свих мојих ријека- Лима, Дрине, Саве, Дунава (античког Истера), све до Црног и свих мора. Злоречица се давно звала Добра. Но, Дечанска хрисовуља биљжи: Зла ријека „куди се ни оре ни копа“. Јер, села су при странама.

Минуше године, Љето је. Жмигају улични светионици и бректе и јује ријеке-супротнице. Од слапова врелине топи се асфалт. А ратује се по планети. И ручни сат мјери ми ударе била и срца и мисли.

И кажем: Завичај ми је вријеме и слив свих времена и невремена- од прадоба до измаштеног сутра. Колијевка времена зањиха ми и пусти да тражим себе по ломилуптима списатељским. Да ли се икад нађох?

И барајаше сунчани сатови. И гле, јесен, писица ријећа, вуче репину по камењару. Пуцају шипци и капље црвени сок. И моја се кичма неосјетно свија у знак питања. Из дубине видика сјевка нeroђена громљава. И буде се давно успавани гласови.

И кажем: Ријеч је мој завичај. И сверијеч светлосна и сви они ројеви и одјеци мисли-осјећања и све слике и знакови. И шта? Снопове класија вежем црним редовима ријечи. И све то слажем у крстине јесењих књига. И тискам сабе тамо као да су ме ријечи родиле. А знаш: није им лако са мном, није. Ни мени с њима.

И ево ме најзад крај мора. И ту је слив моје Злоречице. И ено, између двије модрине, по врховима ловћенским тихује зимска сједина. Хтио бих да ми се лиши још зелени, иако је стабло листопадно. Па говорим се- би нешто о лавиринтима маште и позивам богове славјанске да прихвате Хармонију.

И кажем: Ја бивам завичај мојим ријечима. Одатле оне извиру, а увор им се не види. Не усуђујем се да питам: Ријечи моје, јесте ли задовољне што сам ваш завичај? Бојим се да нијесте. Но, шта ћемо нија бирах родну долину, ни родитеље и претке, ни боју очију, ни стасове својих ријечи. Не бирах ни име, уз које све не- што тражим, не знајући ко кога води.

А ипак, све моје завичаје прихватам као дарове, а завичаји нека истрпе мене. Па како нам буде.

Чедо Вуковић

Будва, 10. септембра 1998.

(Прочитана на представљању зборника радова „Књижевно дјело Чеда Вуковића“)

ПРЕВЕДЕНЕ КЊИГЕ

СВИЈЕТ БЕЗ СРЕДИШТА

•Умберто Еко: *Како сам путовао с лососом, „Народна књига“, Београд, 1998.*

Књига Умберта Ека садржи избор текстова који су посљедњих десетак година објављивани у листу „Еспресо“, тачније у колумни под симptomатичним називом „Минервина сваштари“ и, ван сваке сумње, представљају штиво које читаоцу може пружити изузетно задовољство, али ништа мање и низ реских опсервација о феноменима који сачињавају културу савременог/постмодерног доба, опсервација која својом озбиљношћу подситчу на размишљање. Први дио књиге носи назив „Упутства за употребу“, а други, „Фрагменти из Какопедије“ што је ауторов пародијски осврт на лажну хармонију постојећег образованог система, осврт који има за циљ да „енциклопедију“ (том претенциозном у своеобухватности „знању у круговима“) супротстави једну перверзну, расцјепкану и хаотичну гомилу негativnog знања. По ауторовим ријечима постоје четири критеријума за формулацију једне одреднице у Какопедији: (I) побијада наслова који је, ако је могуће, обрнуто симетричан одредници у нормалној енциклопедији; (II) из једне тачне премисе извјући, паралогистички, погрешне закључке или из једне погрешне претпоставке извјући помоћу силогизма непостојеће закључке; (III) одреднице би на kraju требalo да формирају међусобно један систем, било речено антисистем; (IV) одредница треба да онемогући, удељењивањем и терором, озбиљнији развој науке бар у сљедећих десет година...

Насупрот традираном појму енциклопедије као сублимата просветитељске вјере у разум и знање, у истину, идентитет и објективност, у јединствену и општеважећу идеју прогреса и еманципације што резултира „човјеком излаком из стања самосkrивљене незрелости“ (Кантова дефиниција проповедије Какопедије промови-

ше свијет без средишта, неодређен и нестабилан, без велике нараџаје која пружа коначно објашњење, чак почије само могућност било каквог објашњења целине свијета, те у њој, на један крајњи логичан начин, свијет доказује чињеницу сопствене дезинтеграције и нестанка; чиме се постиже не-двојсмислено дијагностичирање „постмодерног стања“ у култури Запада, што је своју шарманту кулминацију достигло у Иглотоновој парофрази знаменитог става једног мислиоца класичног њемачког идеализма:... сада се чини да је оно што је стварно-ирационално, док је оно што је рационално-нестварно“. Док Бодријар указује на чињеницу да масмедији неутралишу стварност (и јадију због тога!), те да то чине поступно: на почетку одржавају стварност, потом је прикriјују, да би послије непостојају везе са стварношћу - што је симулакрум, коначно уништење значења! - Еко, поигравајући се са традицијом, знајем, историјом, културом у најширем смислу, проблематизује нашу целокупну представу о чињеницима помоћу којих дајемо значење тој традицији, знају итд, дакле помоћу којих претпостављамо да је знамо. И то постиже уз помоћ пародије, често беспоштедне и сатиричне, која свој предмет вјешто редукује на апсурд, изазвајући смијех код читаоца. На једном мјесту у књизи Еко каже да је Сваштари, поред осталог, настала из „дневног преиспитивања дефиниције и улоге образованог човјека у постмодерном друштву“.

Ангажман интелектуалаца, пародија, смијех. Појмови који се не трпе међусобно, могли би помислити (поготово би то могли помислити ми који живимо у времену „ангажованих интелектуалаца“ чија пера, скоро по правилу, на текстове бацају нож-сјенку) међутим, неопростиво је ако сметнемо с

ума да су иронија и пародија, кроз историју умјетности постоје примери за то, биле употребљаване као озбиљно политичко оружје од стране сатиричара. Смијех ослобађа духа тежине, ослобађа озбиљности постројавања пред надређеним, он подрива постојеће и извргава ругу прикривене противурјечности - то добро знају диктатори, због чега у тоталитарним режимима причање вицева повлачи губитак главе или одлазак у затвор. Али то добро зна и један лик из Ековог романа „Име руже“ Хорхе да Боргес, који забрањује смијех јер га разумјева, потпуно исправно, у богатству његовог субверзивног и радикалног потенцијала. Диктатори, од политичких вођа до кућних тирана и мучитеља - спектар је широк, очекује и једино су од других људи спремни прихватити: да буду обожавани или да их се плаше, оно што не могу поднijeti јесте да им се неко насије, јер смијех своди њихову вјечиту замисљеност над Судбином и Историјом на праву мјеру - на празнину једног човјечјуља коју никакве ријечи писане великим словом не могу испуни симилом. Ноћна мора једног генерала је „добри војник Швејк“, а приватни ужас политичког диктатора слика народа који му се смије, због тога логори, политички процеси, редови за храну, љекове, одјећу, сваковрсна понижења и ратови; само да нема смијеха и они су тим задовољнији. И због тога им не треба писати „отворена писма“, не вала их призвати за одговорне људе који су спремни да уче и исправе гречку. Можда им се треба смијати, као што то Еко предлаже спрјајући се с корупцијом, мафијом, масонима и с политичарима у својој земљи.

Први дио књиге „Упутства за употребу“ јасно читаоцу ставља да знају да је ту ријеч о духовитој анализи феномена тзв. „употребне цивилизације“: како водити тен-

левизијски програм, како препознати порно филм, како прећи граници, како не говорити о фудбалу, како објаснити личну библиотеку, како сlijediti упутства, како путовати с лососом итд. У тексту „Како не употребити мобилни телефон“ Еко у неколико реченица ослика портрет људи који се разменjuju мобилним телефоном: „Моћан човјек је онај који не мора да одговори на сваки позив; напротив, обично кажу да није ту. Зато, ко се разменје мобилним телефоном као симболом моћи, објављује, напротив, да је у безнадно потчињеном положају, приморан да скаке на позиве чак и док води љубав, сваки пут када га претпостаљни зову, осуђен да прогони повјериоце дају и ноћу да би преживио, и сам прогоне због издатог чека без покрића. Али разметање мобилним телефоном доказ је да ствари не зна и потврда његове неспорне друштвене маргиналности“.

Драган РАДУЛОВИЋ

НАЈЧИТАНИЈЕ КЊИГЕ БУДВАНСКЕ БИБЛИОТЕКЕ У СЕПТЕМБРУ

1. Патрик Модијано: *Дора Брудер*, роман
2. Александро Барико: *Океан море*, роман
3. Олдоус Хаксли: *Врата перцепције*, есеји
4. Стивен Кинг: *Четири изноћи*, хорор
5. Старлинг Лоренс: *Монтенегро*, роман
6. Марсел Рудадер: *Дијамантски трг*, роман
7. Ноам Чомски: *Година 501*, есеји
8. Јустејн Гардер: *Софирин сјај*, роман
9. Е. Т. А. Хоффман: *Принцеза Брамбила*, приче
10. Ернесто Сабато: *Тунел*, роман

ГРАНА

- "Златна грана". Шта би она била?

Одујек је било ратова, жртава и побједника. Но, Фрезер прича како побједници послујеје ратното походе и прају обредну иту да умилостивим дух појинулој нейријашеља. Они пјејају:

„Немој се љутити што је твоја глава овде код нас; да смо ми били мање срећни, наше би главе сада биле изложене у твом селу. Приели смо жртву да твоје одобровљимо. Твој дух се сад може одмарати и осијавати нас на миру. Зашијо си ти био наш нейријашељ? Зар не би био било да смо осијали пријашељи? Онда се твоја крв не би пролила ниши би твоја глава била посечена.“

На то ја занадимим. Ко гаја моли која за ојештај? Све покрива мук ја- ма и сјенка атомуске бомбе (а неким урођеницима та- забрањује да једу пчечур-

ке).

Ето, ојешт је дешаје из књиже удаљи од ведрих ак- цената.

Али, Фрезер - као са- ворник - не би био оно што је јесте, ако не би свemu зашао појод кожу“. Он сјо- којно прича: осијашке краљевеја јела нико не смије додирнути, још мање оку- сати - све се сјаљује или закојава; макадово посушује разбија се одмах послује јела (ко би из тих судова јео, добио би сјајашне болове и ојекотине штог).

Ето, сад, гледајте како се, на тојби, неки боре не би ли били што ближе краљу (ријеч се чија и таја и друкчије), па је срећан онај коме је тојодар додга, рецимо, Јарче јајштоа - тај ће добити појевење у скучи- штини, думи или контресу (најближи је краљевском усјону).

Фрезер ми занимљиво приповиједа: урођеници су замислили да је душа, у сјави, као човјечуљак -

из племена Лоанга бива за- шишћен: умрије било чо- вјек било живошћа, ако ћа види док је или тије или ако поједа у краљеву сјенку.

И тајко - каже Фрезер - краљева усја морају бити сакривена (да зао дух не ускочи), као краљ мора да зине. А то бива овако:

„Кад краљ жели да тије, донесе му се кућа вина; онај који је донесе, држи звону у руци, и чим прега кућу краљу, окрене се на другу сјајану и звонови звоном. На тај знак сви присјуну падну доле, ли- цем окренути земљи, и остану у том положају док краљ тије. Слична правила важе и као он је- ге...“

Понекад су урођеници морали чинити све што радије да усја ојешти, ако им се то обнзани - бива, солидарни су и привржени до краја.

Посмисли: на сва звона се објави да ће краљ првоступи нож у краљицу крилу, па сви субјектници у краљевини морају чинити што ишћо. Но радије бих поједао ојештица, краљу и пајасницу.

Више ме привлачи смјер чије озијеву и демонима. Ако зао дух може ускочи- ти у наша усја док је једемо или ако поједемо, он може - ишћо шако - искочити из усја чим зинемо.

А тај злодух - иако не мора увијек бити зао - није ни

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

ПЕТРОВАЧКО КУЛТУРНО ЉЕТО

ПОРТРЕТ У СЈАЈУ СВИЈЕЋА

• Одбор за сакупљање историјске грађе о Паштровићима у сарадњи са РТВ Црне Горе, 12. септембра приредио вече поводом четири деценије плодног стваралаштва Бранка Зеновића, композитора и диригента

Вече насловљено „Музички портрет Бранка Зеновића”, и поред великог невремена, окупило је импозантан број Петровчана, гостију и љубитеља Зеновићевог музичког стваралаштва. Нестанак електричне енергије је био хендикап само на почетку, да би се касније претворио у изузетан музички доживљај под освјетљењем свијећа.

Зеновић је присутне спонтано и ненаметљиво водио кроз обиље свог стваралаштва, ускраћено немогућношћу емитовања тонских записа композиција: „Приморкиња”, „Мома приморкиња”, одломци свите „15. априла 1979” („Земљотрес”, „Химна”), „Ловћен”, „Волујица” и „Црвени Петровац”.

Бранко Зеновић

О музичком стваралаштву Бранка Зеновића, стручно и надахнуто, говорила је Ана Зечевић, музиколог, са посебним освртом на „Приморкињу”, „Концертантну скису”, „15. априла 1979.”

Б.П.

„Ловћен” и „Приморске напјеве”. Гости Вилиј Фердинанди и Анка Асановић извели су „Игрју” за виолину и клавир. Диригент Радован Паповић, у пријатељском и колегијалном обраћању, рекао је нешто више о сарадњи и раду са Зеновићем.

„Приморски напјеви”, у извођењу чланова хора „Станко Драгојевић” из Подгорице, а под диригентском палицом Илије Дапчевића, дали су посебан печат овом културном догађају. Ријеч је о Хору са којим је, као диригент, Бранко Зеновић извео велики број концертних програма у земљи и иностранству, а који у свом репертоару имају уврштене и његове композиције.

Б.П.

ПРОЈЕКТИ

КРУПАН ПОДУХВАТ

• Викенд 11. и 12. септембра 1998. године у Петровцу био је у знаку научно-културне манифестације Одбора за сакупљање историјске грађе о Паштровићима и окупио велики број реномираних јавних радника из Југославије. Дирикант повод излазак књиге „Сјећања - казивања учесника”, која представља почетак остваривања низа пројеката.

Након објављивања књиге „Сабрана дела Стефана Митровића”, „Поема пљевачке битке” Панте Митровића, „Паштровска свадба” Дионисија Миковића и „Консултативни састанак историчара, научних и јавних радника” са прошлогодишњег скупа, тенденција издаваштва се наставља онако како је то и планирано.

Током дводневних радних састанака чланова Издавачког савјета и Редакционог одбора, пуно конкретних предлога, примједби, недовољица, додатних захтјева, измена, планова и нових идеја.

Поред Уроша Зеновића, предсједника Одбора за прикупљање историјске грађе о Паштровићима, и академика Радомира Ивановића, координатора пројекта, учествовали су и академик Зоран Лакић, проф. др Божидар Шекуларац, др Душан Митровић, проф. др Бранислав Ковачевић, проф. Радоје Пајовић, академик Мирослав Пантић, мр. Марко Суђић и Чедомир Драшковић, директор Централне библиотеке на Цетињу.

По предвиђеном плану, ако све редакције остваре оно што су се договориле, септембра 1999. године Одбор ће објавити књигу „Паштровске исправе и други историјски списи”, године дана касније „Зборник радова о Паштровићима” а у септембру 2001. године „Библиографију Паштровића” која би по процјени бројила између пет и шест хиљада библиографских јединица.

Поред ових кључних издања Одбору је предложено и објављивање пропратне књиге о Паштровићима које би, низом разних обавештења, користиле у туристичке сврхе, затим специјалну књигу фотографија и препројековано издање „Зборника за путнике” - Стефана Паштровића, сачуваног у свега четири примерка (два половично у Југославији и два цјелокупна у иностранству). Планира се и организовање научних скупова и окружних столова, што би увеличило помагло члановима редакције да дођу до разрешења одређених дилема.

Ради се о обиљу објављене и необјављене грађе, фото материјала, документа, списа, остатака преписке, записа усмених казивања и другог, то треба све прикупити, приредити, селективним путем позајмици од приватних лица и на крају објединити.

Реализација пројекта без

ИЗМЕЂУ
ДВА БРОЈА
МОНОГРАФИЈА
ГРАДА ТЕАТРА

Крајем јула у Будви је промовисана монографија „Град театар Будва - првих десет година” коју су приредили Јован Ђирилов и Феликс Пашић. Ова књига представља својеврсну историју фестивала и говори како је израстао у једну од најзначајнијих југословенских културних манифестација.

.

„Монографија представља десетогодишњи историјат Града театра, а настала је озбиљним истраживањем до-гађања на овом фестивалу”, рекао је на промоцији Јован Ђирилов, театролог из Београда. Позоришни критичар Феликс Пашић је истакао да монографија „личи на филм са нејероватним бројем слика, имена, фотографија и сјећања. То је узбудљиво путовање у прошлости”, рекао је.

СЈЕЋАЊА

У организацији Одбора за прикупљање историјске грађе о Паштровићима и спомен дома „Првена комуна”, у Петровцу је одржана промоција књиге „Сјећања” са казивањима 110 учесника која обухватају готово читав XX вијек.

Праva од четири планиране књиге „Сјећања” говоре о историјском, културном и обичајном обиљежју овог краја, штампана на 450 страна, са неопходним подацима казивача и оних који су биљежили казивања и сјећања.

Сјећања је детаљно представио академик Мирослав Пантић, приказ о њој дао мр. Мирко Суђић, а текст проф. Илије Милутиновића је прочитао Урош Зеновић. Одломке из књиге говорио је Слободан Маруновић, првак Црногорског позоришта.

По ријечима академика Мирослава Пантића, једног од уредника, књига садржи свједочења саопштена кроз 107 углавном појединачних казивања и у три маха у паровима. Понекад су та сјећања писали и сами учесници догађаја или свједоци и памтиоци приповиједања и предања о њима.

Најчешће, то су усмена казивања пред сарадницима Одбора који су их записивали или снимали. Од тих свједока дупло је више мушкараца 78 док је жена 32.

Најстарији аутори и приложици записа рођени су 1885. и 1891. године и више нијесу у животу. Тридесетак њих рођено је преје Балканских ратова и прије I светског рата. Највише исказа има Паштровића рођених у периоду од 1919-20, до оних рођених 1946-47, па и 54. године.

Занимљиво је да су међу њима најбројнији рођени 1920 (седам), 1921. (шест), 1922. (девет) и далеко највише рођених 1925. године (двадесет). Ове бројке указују на вријеме и догађаје којих се Паштровићи сјећају, на вјеродостојна, живописна, речита, казивања која приказују људе, прилике, догађаје, уз разне пословице и стихове. Б. Поповић

МАТОВИЋ
У ЛОНДОНУ

На британском фестивалу кратког метра који је одржан средином септембра у Лондону, на позору сјејтске ТВ компаније ББС-и, приказан је документарни филм „Жица живота” редитеља Момира Матовића, који је урађен у продукцији „Зета филм” из Будве.

Матовићеви документарни филмови „Порађање једне нације” имаје своју премијеру у Канади током новембра, а филм „Метри живота” биће приказан на фестивалу у Сиднеју.

Пројекцијама ових филмова присуствоваће и редитељ, а учешће на фестивалима омогућила је Влада Републике Црне Горе. Р.П.

ИЗЛОЖБА
МАРИНЕ
РАДУЛОВИЋ

У галерији „Свети Стефан“ 5. септембра је отворена самостална изложба слика Марије Радуловић, академског сликара из Подгорице. Она се представила са 15 слика у уљу, насталих у посљедње дve године. Радуловићева је, поред неколико самосталних, учествовала и на неколико заједничких изложби у земљи и иностранству, а до сада је три пута излагала у Паризу.

ИЗЛОЖБА
САВА ЈОКИЋА

У галерији хотел „Сплендид“ у Бечићима, отворена је 13. септембра самостална изложба слика београдског сликара и писца Сава Јокића. Сликар се представио са 25 слика у уљу са приморским мотивима, рађених у новијем периоду. Р.П.

ПЕТРОВАЧКО ПЛАВЕТИЛИО

У оквиру ове паштровске манифестације организован је и један ликовни догађај: у галерији „Марко К. Гргоровић“ свечано је отворена изложба академског сликара Сава Павловића. На отварању су говорили, Урош Зеновић, група Слободан Маруновић

и ликовни критичар Наташа Никчевић. Интересовање љубитеља ликовне умјетности је превазишло сва очекивања организатора и аутора јер галеријски простор, улица и платно испред Црвене комуне су 11. септембра били претијесни.

ПРОГРАМСКИ САВЈЕТ МАНИФЕСТАЦИЈЕ
ПОДГОРИЧКИ ПОЕТСКИ ФЕСТИВАЛ 98 ПОДГОРИЦА
РАСПИСУЈЕ НАГРАДНИ КОНКУРС ЗА НЕОБЈАВЉЕЊЕ
ПЈЕСМЕ МЛАДИХ КЊИЖЕВНИХ СТВАРАЛАЦА

Право учешћа на конкурсу имају пјесмени до 30 година са подручја СР Југославије и Републике Српске.
Аутори треба да пошаљу 5 (пет) пјесама, откуцаних у по четири примијерка, потписаних шифром, а у посебном коверту послати рјешење шифре (име и презиме, адресу, годину рођења и телефон).
Аутори чије пјесме одабре стручни жири стичу право учешћа на Фестивалу, а најбољи ће освојити награде „Макаријево слово”: прва је објављивање књиге пјесама, док ће одлуку о врсти и облику VV и VVV награде организатор накнадно донијети.
Рок за слање радова је 25. октобра 1998. године.
Пјесмени који уђу у ужи избор биће обавијештени уз све детаље о времену и начину одржавања Фестивала.
Пјесме треба слати на адресу организатора:
ДОМ ОМЛАДИНЕ „БУДО ТОМОВИЋ“
ДОМ ПОЕТСКИ ФЕСТИВАЛ 81000 ПОДГОРИЦА ВАКА ЉУРОВИЋ 12.

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

КРОЗ ГАЛЕРИЈЕ

АКВАРЕЛИ
САВА ПАВЛОВИЋА

Средином септембра у галерији "Марко Грековић" у Петровцу отворена је изложба слика-акварела познатог петровачког сликара Сава Павловића. На изложби представљен циклус радова насталих последњих година, прецизније 1997. и 1998., а обједињених заједничким именом "Бен-тос".

Рођен 1947. године у Бару, Саво Павловић је завршио школу за примјењену умјетност у Сарајеву. Вишу педагошку школу (ликовно васпитање) у Београду и Факултет за ликовне умјетности (одсек сликарски) у Ријеци. Члан је удружења ликовних умјетника Црне Горе. Имао је већи број самосталних и групних изложби у земљи и иностранству, а студијски је боравио у Риму, Атини и Паризу. Прошле године добитник је Награде за акварел на Бијеналу акварела у Зрењанину.

Печат који пружима највећи број Павловићевих ликовних дјела одређен је спонтаношћу, лакоћом извођења и оригиналношћу. Управо зато сликар се и опредељује за акварел, као технику која ће му у том правцу пружити највише могућности, али, такође, и као технику која, својом техничко-извођачком специфичношћу, има моћ да открије величину сликарског талента. И, можда не случајно, везујући се управо за акварел, Павловић је током свог ликовног еволуирања изградио оригинални стил, који се испољава као лајт-мотив у скоро свим фазама његовог сликарског развоја. Чини се да Павловић еволуира органски, повезано, разумљиво и логично у односу на инспирацију, замах и претходни истраживачки дискурс. Погодну основу за разумевање Павловићевог сликарства представља круг мотива којима је инспирисан, који га прогоне и које, још од самог почетка свог стваралачког пута, обрађује и истражује. То је, прије свега, море, његова флора и фауна, његова тајновита

Луција ЂУРАШКОВИЋ

САВА ПАВЛОВИЋ:

Из циклуса "Бен-тос",

ВРИЈЕДНОСТИ И
ОСОБЕНОСТИ ПРИРОДЕ

• Изложба слика Никице Раичевића у Модерној галерији

Септембарски ликовни програм у Модерној галерији протекао је у знаку самосталне изложбе слика Никице Раичевића. Умјетник из Подгорице овога пута представио се са тридесет тамијских звукова љубичасте, плаве, наранџасте и океан боје покушао да открије још нешто што скрива морска дубина, као мистични прапочетак у коме је створена клица покрета, клица релације, клица живота. Спонтано, скоро несвесно, играјући се, Павловић ствара дјела без плана и схема, без рационалне прорачунатости, али увијек занимљива, ведра са ликовним вриједностима која дјело чине постојаним и трајним. И управо у тој игри, игри боје и форме, игри различитих звукова валера, рађа се безброже варијација која умјетност чини бескрајно умјетничком, неисцрпном, никада довољно и у потпуности схваћеном, Божанском. Богати колористички односи, постављени неусуђено, здружени у звучне складове које карактерише валерско богатство непредвидивих, разливених токова, уносе у ликовно дјело Сава Петровића и извјесну концептуалну ноту. Могућности комбинација су безброжне, те отварају машти безграђично много неспутаних варијанти развијања. Ваља истаћи да Павловић у оквиру своје визуелне чаролије, ствара особену ликовну поетику која истичући игру слушаја и не-предвидљивости у сусрету боја, суптилним рукописом чија је поуздана инспиративна основа фигурана и колористичка експресија, долази до лирске апстракције код које тонови у визуелном постају аналогни аудитивном у музici, као најапстрактнијој од свих умјетности.

Пожелимо Саву Павловићу да својим сликарским остварењима зачара погледе и душу ликовне јавности Москве, где ће, ускоро, бити у прилици да на репрезентативном начин изложи своје дјело.

ФЕЉТОН

ТУРИЗАМ У БУДВИ 1918-1941.

ПОМОРСКИ САОБРАЋАЈ

ПИШЕ: Др Мирољуб Лукетић

Лично се сјећам тих до-
лазака параброда, који су најављивани препознатљивим јаким зви-
ждуком, који је одјекивао градом и околином. Био је то знак да се остави посао, иде на риву на дочек и испраћај гостију и малтене цио град се у то вријеме сакупљао на ту својеврстну фешту. Долазак великих преко-
кеанских бродова који су се сидрили „де фора“ од Будве или „на бову“, такође је побуђивао велико интересовање, а било је и материјалне користи од тога. Туристи су чамцима пребацивани до града и одлазили би на разгледање или би брод ту чекао туристе који су се у Котору искрцали и на кру-
жном путовању, послије разгледања Цетиња враћали у Будву. „Краљица Марија“, највићи југословенски туристички преко-кеански брод, чије је крунишење на великој свечности у Котору извршено 1931. године, сидрио се пред Будвом. Био је обичај да се баркама иде у сусрет брода, а било је не мало и пливача који су са плаже Могрен доливавали до брода. „Путник“ из Београда, преко свог представништва у Котору, обавије-
стио је „Путник“ да предлаже дочек брода са музиком и народним играма. (АБ, ОУ, к. 109).

Поред „Краљице Марије“ пред Будвом су се сидрили и преко-кеански бродови страних компанија. Тако је Глас Боке у броју 293. од 17. септембра 1938. године забиљежио вијест да је у Будви амерички преко-кеански брод „Milwaukee“ искрцао велики број туриста. У Будви је постојало Лучко заступништво које је бринуло о одржавању пристаништа, о поморском саобраћају, вршило надзор на спровођењу прописа о рибарији и заштити мора. Развој туризма у Будви захтјевао је и подизање ове службе на виши ниво, тако да је изграђена нова зграда, а Лучко заступништво подигнуто на ниво капетаније другог степена. Из акта број 95. од 4. ау-
густа 1938. године се види да је настала штета у луци Будве и да је процијењена на 34.200 круна. Упућен је позив предузецима да дају понуде за поправак пристаништа, посебно сјетионика и лучког уреда. (АБ, ОУ, к. 86)

Начелник Јубиша обавијештава Министарство саобраћаја 1931. године да је багер за чишћење луке са Божане стигао у Будву и да је то веома важно за општину, јер ће моћи пристајати бродови (АБ, ОУ, к. 108/30, б. 4026). За багеришење улаза у будван-
ску луку и испуњење лукобрана друштва „Могрен“ поново инсистира код належних служби 1937. (АБ, ОУ, к. 124/37) Ваља навести залагање Друштва пријатеља Будве из Београда за оспо-
собљавање луке. Пред-
сједник Друштва Јеремија Живановић се лично обратио министру саобраћаја др Мехмеду Спаху дописом бр. 165, од 22. децембра 1938. године у којем истиче хитну потребу да се изведу радови на продубљивању пролаза ка луци и да се постојећи кеј прошири до сјетионика како би могли пристајати и већи бродови. Истиче се значај Будве као туристичког цен-
тра цијelog краја, њене повезаности са Цетињем, Ријеком, Црнојевићем и Подгорицом, а што је најглавније Двор Милочер нема друге луке и познато је какве муке муче ратни бродови који су стационирани за вријеме боравка Н.В. краља и краљевске породице. „Овог љета десило се да су многи високи гости долазили на излет у Милочер и Будву не могавши пристати својим јахтама, чак су неки насељали, те су их други бродови морали по цио дан извлачiti из глиба. А дешавало се и то да су туристи са наших великих бродова долазили до Будве и усљед узбурканог мора нијесу могли укрцати се са брода у чамац, већ су одлазили до Бара и тек сутрадан се враћали аутобусом у Будву... На крају предсједник

(Наставиће се)

Брод је пристао уз обалу

ТРАГОМ ДОКУМЕНТА ПРОШЛОСТИ (82)

Пише: мр Марко Ђ. Ивановић

ПРВИ РАТНИ ДАНИ У БУДВИ
И ПОТАПАЊЕ АУСТРОУГАРСКЕ
КРСТАРИЦЕ „ЗЕНТА“ 1914. ГОДИНЕ

Разарац „Улан“ настојао је да умакне највећом морућом брзином. Мало касније, чим је борба започела, видио сам га посљедњи пут, отприлике на три морске миље, кад је још нешто више до мјесец дана након упућивања овог дописа. Друштво пријатеља Будве и околине у Београду извијестило је друштво „Могрен“ да су сазнали да је министарство саобраћаја одобрило 1.200.000 динара за радионе на луци у Будви. Била је то још једна потврда утледа овог друштва и његовог великог залагања за унапређивање туризма у Будви.

Залагање да што вићи број поморских пруга до-
тичу Будву било је од из-
узетног значаја за њен развој, јер су готово сви
страни туристи, а добар
дио и наших гостију, сти-
зали на Јужни Јадран ис-
клучиво поморским пут-
тем.

Према објављеним по-
дацима о промету робе и
путника за 1936. годину
лука Будва је имала сље-
дећи промет: путника 6.388м, робе 35.498 квина-
тала. По промету робе у
квантима лука Будве налазила се на 24. мјесту
на Јадрану. (Г.Б. бр.
208.6.1.1937.)

Лучко заступништво је 1929. извијестило Општину да у Будви и Светом Стефану има укупно 31 чамац и то: 19 у Будви, 6 у Бечићима, 4 у Светом Стефану, 1 у Пржном, 1 у Боретима. (АБ, ОУ, к. 121/29) Моторних чамаца у то вријеме није било, увјелико су се користила једра. Да би омогућили туристима који одмарaju у Будви излете на острво, Св. Никола, у Бечиће, на Свети Стефан и у Петровац, појединци су набавили и моторе за чамце, тако да се унапреди и овај вид локалног саобраћаја. Општина је утврђивала цијене превоза за излете моторним чамцима: Будва - Бечићи - Свети Стефан - 3 динара, Будва - Петровац 5 динара. Аутобуске карте су биле скупље. (АБ, ОУ, к. 109/31)

(Наставиће се)

цири, заставници и аспиранти пружали су пријемно држање у борби и показивали посади како треба истрајати на својим борбеним положајима. Наредио сам да се настави борба, мада је наша ватра, усљед велике удаљености, обећавала мало успјеха, како би остали вјерни чланови и традицијама морнарице, као и да се одржи морал посаде у овом безнадном положају. Даљи непријатељски погони произвели су пожаре на палуби и батеријама, тако да није било више везе између заповједничког моста и крменог дијела брода и присилили ме да наредим да се муниципалне коморе поплаве морем. Поред свих настојања првог официра, ватра се није дала више зауставити. Сисаљке су затајиле, проводници су воду и пару као и електрични водови разорени. Нови по-
годак у предњем котловском простору проузроковао је погони присиљен да брод потопим. Ако овај покушај не успије, одлучио сам да пружим отпор до уништења. Непријатељска флота већ је стигла на 10-12 хиљада метара близине. Њезину брзину сам процijенио: преко 20 морских миља. На адмиралском броду била је извешана једна упадљива велика крмна застава.

Пет раније опажених бродова прикључили су се, у међувремену, позадини. По силуетама могли су припадати британским окопљеним крстарицама типа „Inflexible“. Опазили смо заставне сигнале, и паљење давају топоских метака које нијесмо могли видjeti где су пали. Сматрао сам да је знак за предају и одговорио истицањем мале заставне паранде и велике свилене почансне заставе. Одмах затим, око 9 часова, почели су три до четири бојна брода (типа ol rednought) да гађају са топовских кула. Први двохитац пребацио је, друштво подао, а трећи је до-
спио до прамца засувши предњи дио брода и мост једном гранатом и поједи-
ним распрснутим комадима. Меци су нам изгледали као тешке упадљиве гранате калибра (30,5 см). Сада је слиједио погодак за поготком. Удаљеност од непријатеља се смањила од 10 на 9 хиљада метара. Наредио сам да се отвори ватра на адмиралски брод. Први наши меци били су кратки, остали бољи, али још преслали за наш осредњи калибар. Распр-
нути комади једне непријатељске гранате, која је експлодирала у машинском простору, прекинули су десни проводник паре убивши руку Фридриха Ротера (Fridrich Rotter), као и скоро све машинско особље које се налазило у машинском поморству. Обије машине постале су неупотребљиве. Брод неспособан за маневрисање пружао је непријатељу непокретну мету. Са још преосталом снагом окрепоно сам се тако да су сви топови са десне стране могли дејствовати, затим сам одмах наредио да се ватра погаси и вентили за сигурност отворе. Послије овог судбоносног поготка сви су на броду осјетили што нам предстоји. Пара је писала са свих страна у машинском простору и кроз шупљине обавила брод. У овом моменту офи-

цији, заставници и аспиранти пружали су пријемно држање у борби и показивали посади како треба истрајати на својим борбеним положајима. Наредио сам да се настави борба, мада је наша ватра, усљед велике удаљености, обећавала мало успјеха, како би остали вјерни чланови и традицијама морнарице, као и да се одржи морал посаде у овом безнадном положају. Даљи непријатељски погони произвели су пожаре на палуби и батеријама, тако да није било више везе између заповједничког моста и крменог дијела брода и присилили ме да наредим да се муниципалне коморе поплаве морем. Поред свих настојања првог официра, ватра се није дала више зауставити. Сисаљке су затајиле, проводници су воду и пару као и електрични водови разорени. Нови по-
годак у предњем котловском простору проузроковао је погони присиљен да брод потопим. Ако овај покушај не успије, одлучио сам да пружим отпор до уништења. Непријатељска флота већ је стигла на 10-12 хиљада метара близине. Њезину брзину сам процijенио: преко 20 морских миља. На адмиралском броду била је извешана једна упадљива велика крмна застава.

Када сам увидео да је крај близу, наредио сам да се повjerљиве наредбе и тајне шифре баце у море, да се испале торпеди и отворе вентили; али се више није могло до њих доћи, једно што није било времена, друго што је брод усљед једног поготка у правцу водене линије почео да тоне. Тада сам наредио напуштање брода. Сви

офцири, заставници, аспиранти, поморски кадети, машински официри Ротер (Rotter), Боне (Bonje), Штентел (Stente), као и морнарички комесар Микеш, показали су у борби храброст достујну дивљења и хладнокрвности. Моја наређења извршавала су се вјерно и прецизно. По-
сада је била мирна и пока-

зала се врло добро, а дјелимично и узорно држање, премда је била у безизлазном положају. Кад сам претпоставио да су људи скочили у море, пошао сам и ја са штабом. Кад сам се случајно окренуо у води, опазио сам на крмној палуби, коју усљед пламена и дима нијесам могао прије видјети, поморског заставника Макса фон Крамера (Max von Kramer) са неколико људи. Ради тога сам пливао натраг, попео се на палубу и напустио брод поново тек пред његовом коначном пропаšћу. Нијесам превалио ни 100 метара пливајући, кад се Џ.Б. „Зента“ узигла предњим дијелом и вијајућим заставама, крмом потонула у дубину. Остатак посаде, пливајући, спонтано је попрatiло је потапање брода.

Поје било у 9 сати и 40 минута прије подне. Непријатељ је до тог часа наставио ватру, а онда кренео према југу. С његове стране нијесу подузети никакви покушаји спасавања. У води се осјећало удаљење метака као ивице ноге; падајући узивик је: „Живјела Аустрија!“ Преостали топови били су толико расклиматани, чак и потпуну општећени, само топ II остао је у дјелству, па је послиje погибије његових артиљераца артиљеријски официр, поручник бојног брода Алберт Хомајор (Albert Hamaier), и наредио њиме рукојатом да се вијали заставу Женевске конвенције. Понекада је било више везе између заповједничког моста и крменог дијела брода и присилили ме да наредим да се муниципалне коморе поплаве морем. Поред свих настојања првог официра, ватра се није дала више зауставити. Сисаљке су затајиле, проводници су воду и пару као и електрични водови разорени. Нови по-
годак у предњем котловском простору проузроковао је погони присиљен да брод потопим. Ако овај покушај не успије, одлучио сам да пружим отпор до уништења. Непријатељска флота већ је стигла на 10-12 хиљада метара близине. Њезину брзину сам процijенио: преко 20 морских миља. На адмиралском броду била је извешана једна упадљива велика крмна застава.

Када сам увидео да је крај близу, наредио сам да се повjerљиве наредбе и тајне шифре баце у море, да се испале торпеди и отворе вентили; али се више није могло до њих доћи, једно што није било времена, друго што је брод усљед једног поготка у правцу водене линије почео да тоне. Тада сам наредио напуштање брода. Сви

офцири, заставници, аспиранти, поморски кадети, машински официри Ротер (Rotter), Боне (Bonje), Штентел (Stente), као и морнарички комесар Микеш, показали су у борби храброст достујну дивљења и хладнокрвности. Моја наређења извршавала су се вјерно и прецизно. По-
сада је била мирна и пока-

зала се врло добро, а дјелимично и узорно држање, премда је била у безизлазном положају. Кад сам претпоставио да су људи скочили у море, пошао сам и ја са штабом. Кад сам се случајно окренуо у води, опазио сам на крмној палуби, коју усљед пламена и дима нијесам могао прије видјети, поморског заставника Макса фон Крамера (Max von Kramer) са неколико људи. Ради тога сам пливао натраг, попео се на палубу и напустио брод поново тек пред његовом коначном пропаšћу. Нијесам превалио ни 100 метара пливајући, кад се Џ.Б. „Зента“ узигла предњим дијелом и вијајућим заставама, крмом потонула у дубину. Остатак посаде, пливајући, спонтано је попрatiло је потапање брода.

Сматрао сам за своју дужност да сијелом одбраном, на живот и смрт, дам удруженим непријатељским снагама сазнање о духу који влада код Ц.К. флоте, тим што с

ИЗ СТРУЧНОГ УГЛА

ПОЉОПРИВРЕДА

Пише:
Јован М. МЕДИГОВИЋ, дипл. инг.

КАКИ, КОРИСНА И ИНТЕРЕСАНТА ВРСТА ВОЂАКА

Каки потиче из Кине где се највише и гаји. Из Јапана је пренесена у Европу, па се назива и јапанска јабука, што је погрешно јер не потиче из Јапана, нити је сродна са јабуком. Врло је раширен у Азији, Аустралији, САД и земљама око Средоземног мора.

БАЧКО ДОБА

НА ПОЧЕТКУ ШКОЛСКЕ ГОДИНЕ

ТИЈЕСАН ДЈЕЧИЈИ ВРТИЋ

Сваког дана у сам освит зоре (у 6 часова) отварају се врата „малог царства снова“ и почиње радни дан. А како би смогли да описали? На све стране шаренило, одиграчака до лијепих дезена цемперчића и хаљиника, веселост у ваздуху, мали пискави гласићи попут птичица, игра, најкрабе - идила. Ако желите да се бар на пет минута опустите и унесете себи расположење у живот, прошетајте шеталиштем, осврните се лижево и баците поглед преко капије на једино место на свијету које „преплављајује“ опуштенашу, расположењем и игром. То је дјечији вртић.

Јавна предшколска установа „Љубица Јовановић - Маше“ са дјечијим вртићима у Будви, Светом Стефану и Петровцу, броји 527-оро дјеце, од јасличног до предшколског узраста, распоређених у 17 васпитних група. Само у Будви уписано је 447-оро дјеце или 301-дјеца преко дозвољеног броја. Малишани су разврстани у 12 васпитних група. Вртић у Светом Стефану броји 36-оро дјеце, а у Петровцу 44 малишана распоређених у три васпитне групе.

Што се тиче дјечијег вртића у Будви, иако је пребукиран, ради се у просторно неудобним условима јер постоје групе које броје и 60-оро дјеце, а педагошки максимум је 28 клинаца и клинцица. Али, као истиче директор ове установе Срђа Поповић, изузетан стручни васпитни кадар испуњава да дјеци створи, у оваквим условима, веома пријатан боравак. Поред васпитача у дјечијем вртићу запослене су и медицинске сестре, кувар, техничко особље, а од оснивања вртића по први пут у васпитни кадар се убрајају и педагош, психолог и логопед.

Програм који имају у плану у овој јавној предшколској установи биће веома занимљив и користан дјеци. Наиме, ове школске године

ПОКЛОН ЗА
НАЈМЛАЂЕ

Предсједник и потпредсједник Општине Будва Раде Гргорић и Драган Дулетић појесетили су 24. септембра јавну предшколску установу „Љубица Јовановић - Маше“ у Будви и послиje разговора са њеним директором Срђом Поповићем и његовим сарадницима, поклонили телевизор и видео рекордер. Ово није први пут да Општина помаже овај колектив који у последње време постиже све запажене резултате.

Раде Гргорић је том приликом рекао да ће општина и даље помагати ову установу и изразио очекивања да ће већ идуће године почети изградња нове зграде дјечијег вртића.

R.

истакао је директор Поповић.

Пред саме угрошиће празнике малишани својим играма и представама попуне до последњег места салу Медитеранског спорктског центра. Било да су у улози неке од Пањуљица, Сњешка Бијелића или чак опаке Злице, на крају сваког јавног наступа изнаме уздахе и сунзе брижних родитеља.

У дјечијем вртићу стартоваће се са музичком радионицом, школом сликарства и курсом енглеског и немачког језика. Планирана је и посјета Ратној морнарици у Тивту, одлазак на бербу мандарина у Улцињу, једнодневни излет са предшколцима на Ивановим коритима и посјета вртићима у Подгорици. За све планове и активности имају подршку Управног одбора, а посебно предсједника павла Јовановића,

ДЈЕЦИ ТРЕБА СТВОРИТИ ПРИЈАЈАН БОРАВАК: Срђа Поповић

АНКЕТА

ШТО СЕ МОРА НИЈЕ СКУПО

Због јако лоше туристичке сезоне и ниског стандарда становништва, почетак нове школске године је истањио иначе танак поврчаник многих наших суграђана. Међутим, питање школских трошка ћемо препустити родитељима. Ево шта

ЈОВО И ВЕРА ЂУРИЋ: власници туристичке агенције „Алфатурс“ - Имамо двоје дјеце, и то основице. Комплетан школски прибор (уџбеници, свеске, оловке, торбе и остalo) коштало нас је 1300,00 динара. Сматрамо да су цијене солидне, али најважније је да се могу пронести све књиге и остали прибор, што није био случај претеклих година.

МИЛАНКА МАЛИЋ, угоститељски радник

- Потшо живим сама са двоје дјеце, издавам велики дио средстава за њихово школовање. Млађа ћерка ми иде у основну школу и за њено опремање требало ми је 420,00 динара за уџбенике и око 200,00 динара за свеске. Нијесам рачунала торбу која је одјијела још 300,00 динара. Стараја ћерка је студент, што значи да поред уџбеника који стапају око 100,00 динара, по комаду, постоје и додатни трошкови за стан, храну и цепарац. Зато мислим да је данањшње школовање докста скupo.

ЈАДРАНКА ПАЖИН, фармацевт

- Ја имам „првака“, тако да сам морала да купим све од оловке, па до радног стола. Можда ћу бити необјективна јер се по први пут срећем са овом врстом издатака, али мислим да је цијена комплетног опремања дјеце за школу висока. Ја сам свом сину поред уџбеника и свесака, који су ме коштало 260,00 динара и торба од 310,00 динара, приуштила и радни сто који је

ЦИН, ЦИН, ЦИН...

Цин, цин, цин,
Звучи школског звона -
У школу улази
Најмлађа колона.
Док се чује траја
И Сунце их жари,
У руци им свеске,
Писаљке, буквари.

Митар Митровић

коштало 2300,00 динара. То у данашње вријеме није мало, али дјетету ипак треба обезбиједити све услове.

МИРА ПЕРОВИЋ, економиста

- Као самохрана мајка на мени је да сеносим и са трошковима школовања. Ове године ми је било нешто лакше уз помоћ моје кћерке која још увијек похађа основну школу, али је и радила. Тако је она себи обезбиједила средства за куповину свесака и оловака, а за уџбенике смо се сналазиле. Неколико књига смо позајмиле од старијих другарица, а нешто сам купила. Што се тиче торбе, користиће још и прошлогодишња. Тешко се живи, али као што видите постоје разни начини да се ублаже издањи.

ЗОРИЦА ОРЛИЋ, власник туристичке агенције „Рест“

- Поншо имам два дјечака, једак је основац, а други је средњошколац, најкачији начин ми је био да све купим у школској књижари која је веома добро снабдјевана. Цијене нијесу високе, али када имате два ћака у кући, то не дође баш јефтино. Поред уџбеника, свесака и оловака, купила сам им торбу, тако да сам на kraju простишила око 1600,00 динара за обује. Ипак, наглашавам да сам и планирала парни трошак.

МИЛКА ЦУЦА, економиста

- Ја сам издржавам сина средњошколца и ћерку која је апсолвент. Што се тиче кћерке, она има још само пар

испита до дипломског и немам никаквих трошкова, изузев превоза, везаних за њено школовање. Међутим, сину који ове године завршива средњу школу, треба издојити више новца. Поред свесака и уџбеника, које је узео од старијих другова, ове године је актuelna матурaska ekspozicija. Da pravao kajem, ona je uzezala najvise srednjeg.

ЈОВАН И РАЈКА МИДОРОВИЋ, угоститељски радници

- Наша млађа син је основац, док је старији почeo да poхаđa средnju školu. Za njega smo učbenike nabavili u Podgorici, i to veoma povoljno. Za mlađeg sina kupili smo komplet učbenika za 400,00 dinaara, pluse sveske i ostali priber koji naš je koštalo oko 200,00 dinaara. Sve ovo smo naušili u dobri snaževanju gradskim knjižarama. Ove godine smo izdvojili za škоловanje oko 1200,00 dinaara. Sve učenici, što se mora, i niže skupo.

Наравно, да би смо сагледали и другу страну, посјетили smo двије књижаре у граду које су опремљene свим уџбеницима и другим школским прибором.

Анкету направила: Ана Костовић

СВЕ СПРЕМНО ЗА ПОЧЕТАК

Школску 1998/99. годину у основној школи „Стефан Митров Ђубиша“ започело је да похађа 1680 ученика. У први разред уписано је 206, у други 216, у трећи 180, у четврти 221, у пети 213, у шеснаesti 208, у седми 244 и у осми 192 ученика. Статистички гледано настава похађа 829 дјечака и 851 дјевојчица из Светог Стефана, Бечића и Ластве путују 372 ученика.

Школа је организовала рад у три смјена: од 8 до 19,30 часова са посебним терминима за пробе малог и великог хора. Од инструмената школа поједује један концертни клавир, пет пијанина, пет хармоника и једну флауту. Велики број награда на многим такмичењима у земљи и иностранству гаранција је да почиње још једна успјешна школска година.

ПРЕКОБОРОЈНИ

У јавној предшколској установи „Љубица Јовановић - Маше“ након непрекидног рада у току јетета, са новоуписаним малишанима кренули су у нову школску годину. Са двије дрогађене просторије, уместо досадашњих десет, формирано је дванаест група за 406 уписаных, распоређених у три предшколске, једну старију, 2 средње, 2 млађе, 1 старију јаслену, 1 средњу и 2 млађе јаслене. На Светом Стефану дјеца су распоређена у двије групе, њих укупно 35. У Петровцу их има десетори више и смјештени су у три групе, зависно од узраста. Укупан број дјеце уписан у вртиће (482) и број дјеце која са ванодневно долазе, потврда је да је свако заинтересовано дијете примљено. Ове године је 150 дјеца више него прошле године, а двоструко више од планираних капацитета.

Настава је организована у 14 класичних, 26 специјализованих и 4 џучине за посебне намјене. Часови физичког васпитања одржавају се у спортској хали и на теренима око школе. Са радом је почела и школска библиотека. Стартовале су и секције: литерарна, драмска, стонотениска, шаховска, млади физичари, математичари и тд.

Проблем наставног кадра

је

ријешен

(недостаје

само

професор

другог

страног

језика).

Све је спремно за још једну успјешну школску годину.

Школа за основно музичко образовање у Будви укупно је уписано 184 талентоване дјеце, од тога у припремна одјељења у Будви 35 и у Петровцу 10 ученика. У шест кабинета и једној учионици, у приземљу основне школе, кренули су са радом одјељеци за клавир, гитару, флауту и

десеторија - и то у три смјена: од 7,30 - 13,15 и од 13,30 до 19,15 часова. У 14 учионица и 3 кабинета настава би се одвијала без проблема да са мало јачим кишама не почне школа да прокишињава.

Б. ПОПОВИЋ

МАЊЕ
ПЕТРОВАЧКИХ ПРВАКА

Основна школа „Мирко Срзентић“ у Петровцу уписано је 225 ученика у осам одјељења (сваки разред по једно одјељење). Најбројнији је пети разред са 37 ученика. Интересантан је по-

десеторија

у школи

која је

има

87, а у четврти одјељења

кулинарства 88 ученика.

ом везама и финансијским потенцијалом, учници да се ученици са екскурзије врати у Будву задовољни.

Највеће задовољство, за све ученике екскурзије, је сазнање да је ово једна зрела идобра генерација матураната, која је својим понашањем потврдила да у свим околностима може да сачува достојанство, ред и дисциплину и да се у току екскурзије није десило нијеми пред њеном љепотом.

На крају треба захвалити и спонзорима који су омогућили да ово путовање пођу и они ученици који, због финансијских проблема, то нису могли. Екскурзију су спонзорисали: СО Будва, Јадрански сајам, Морско добро, Спортски центар, Технички гасови - Буљарица, Аутотехника, Служба јавних прихода, Мощарт, Лир, Никлановић, Бодико, Будвански ривијера, Електропривреда и, већ традиционално Ко-мерцијална банка - филијала Будва која је у цјелости платила екскурзију најбољем ученицима гимназије.

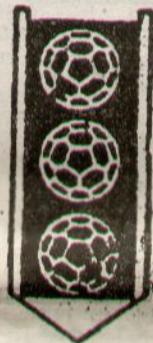
А. КОСТОВИЋ

Villa BALKAN

Stari grad

**SVE VRSTE
UGOSTITELJSKIH
USLUGA
PO NAJPOVOLJNIJIM
CIJENAMA**

P.P. "HATTRICK"

Telefon 086/51-802

BANEX

proizvodnja, export-import, inženjering, turizam i usluge

**SVE VRSTE
GRAĐEVINSKIH
POSLOVA
STANOVI ZA TRŽIŠTE
REKONSTRUKCIJE I
ADAPTACIJE**

ДП

КЊАЗ МИЛОШ
БУКОВИЧКА БАЊА - АРАНЂЕЛОВАЦ
ПРЕДСТАВНИШТВО БУДВА

МИНЕРАЛНА ВОДА, СОКОВИ

ПИЋА ДРУГИХ ПРОИЗВОЂАЧА

ПРОДАЈНИ ЦЕНТАР У ЛАСТВИ ГРБАЉСКОЈ

ТЕЛ. 51-297.

ТЕЛ. ФАКС 52-518

ДИСКОНТ У БУДВИ, ЦДС ПОДКОШЉУН

ТЕЛ. 52-378

**ЕПТОС
БУДВА**

086/52-762, 52-282, 52-280, 52-285

Фах: 086/51-320

СПОРТ

ТЕНИС МОНТЕНЕГРО ХЕИНЕКЕН ОПЕН У БУДВИ ПРОПУШТЕНЕ ШАНСЕ

•На тениским теренима Будванске ривијере у времену од 3. до 13. септембра одигран изузетно значајан тениски турнир. У главном турниру 32 и још 24 учесника у квалификацијама од којих се само 4 квалификоваха за главни турнир.

Ово је највећи турнир у Југославији на коме је наградни фонд био 25.000 долара. Овај износ није импресиван колико је било значајно да су учесници турнира били играчи из Јемачке, Шведске, Аустралије, Шпаније, Португалије, Холандије, Израела, Италије, Француске, Финске, Румуније, Словачке, Словеније, Узбекистана, Аустрије, Бугарске и Југославије. О значају турнира говори податак да су тројица играча на ранг-листи испод 200 места на свијету док је већина међу првих 300 играча рангираних на ATP листи.

Такмичарски дио турнира свакако је за учеснике врло важан јер је побједник уз највећи турнир директно ушао у двојицу Југославије - Ненад Зимоњић и Душан Вемић. Они су наши Давис куп репрезентативци, а четворица су још добили такозване Вајлд карт позивице. То су били перспективни играчи који су добили шансу да се испробају на оваком јаком турниру. Нажалост, Предраг Здравковић, Александар Калезић, Вукашин Јанковић и Зоран Михајловић нису успели да пробују прво коло нити да освоје ни један сет.

Побједник турнира је Њемац Томас Бехренд, у финалу бољи од изванредног Швеђанина Фредерика Јонсона. Наши репрезентативци Зимоњић и Вемић играли су испод очекивања. Вемић је испао у првом колу и поражен је од Израелца Монтевасел Орена резултатом 64:62. Вемић је почео одлично, али је просто стао у првом сету када је водио 4:1. Очигледно је да је на турнир дошао потпуно неспреман и физички и психички. Штета, и даље је остао велики таленат без правог рада. Изгледа да нема ни тренера него сам планира и реализује припреме. Ненад Зимоњић је почeo сјано и једини је наш играч који је прошао прво коло. Побиједио је убедљиво Шпанца Роја Маркоса резултатом 6:2, 6:4.

Импресивна је чињеница да смо први пут у Будви видјели велике спонзоре као што је Хеинекен који спозорише Гран слем турнире Флешинг медоу и Аустралија опен. Наки се у том друштву свакако је велики изазов. Уз Хеинекен, спонзори су били и Најк, Пежо, Атлас банка и многи други. Турнир је био заиста беспријекорно организован у дивном амбијенту и све је личило на увод у неко боље време и за тенис и за туризам у Будви. Колики је значај турнира свакако говори и подatak да је предсједник органи-

Др Тадија Николић

ОДИГРАНО И КОЛО А ГРУПЕ ЕВРОПСКЕ СТОНОТЕНИСКЕ ЛИГЕ

ЈУГОСЛАВИЈА ХРВАТСКА 4:0

У организацији Стонотениског Савеза Црне Горе, а под покровитељством Владе Црне Горе, у Будви је 15. септембра одигран меч првог кола А групе европске стонотениске лиге између репрезентација Југославије и Хрватске.

Као што се очекивало, репрезентативци Југославије лако су савладали Хрвате резултатом 4:0. У првом мечу Лупулеску је за свега 20 минута савладао Тошића резултатом 2:0 и довео репрезентацију Југославије у вођство 1:0. Меч Грујић-Јузбашић изазвао је веће интересовање око 200 гледалаца у сали Медитеранског спортског центра. Послије узбудљиве борбе Грујић је у самом финишу првог и другог сета заиграо антожовације и овај меч рјешио у своју корист резултатом 2:0. Трећи меч између Каракашевића и Атиковића био је само формалност. Александар-Боба Каракашевић са „пола снаге“ надиграо је репрезентативца Хрватске. У задњем мечу, у дублу, очекивала се велика и неизвесна борба између хрватских репрезентативаца Тошића и Јузбашића, омладинских пр-

РЕЗУЛТАТИ:
Лупулеску-Тошић 2:0 (21:12; 21:15)
Грујић-Јузбашић 2:0 (21:17; 21:18)
Каракашевић-Атиковић 2:0 (21:11; 21:16)
Дубл: Грујић, Каракашевић-Тошић, Јузбашић 2:0 (21:8; 21:8)
Д.К.

СПОРТСКИ РИБОЛОВ

ЕВРОПСКО ПРВЕНСТВО У СПОРТСКОМ РИБОЛОВУ НА МОРУ ОДРЖАНО У БУДВИ

ХРВАТСКА ОДБРАНИЛА ТИТУЛУ

•Првенство протекло без иједног приговора

Под покровитељством Владе Републике Црне Горе и Скупштине општине Будва од 9. до 13. септембра у акваторију Будве одржано је IV европско првенство у спортском риболову у дисциплинама: лов руком из усидреног чамца и лов штапом са неуређене обале.

На Првенству су учествовале репрезентације: Хрватске, Француске, Италије, Словеније и Југославије. Пред сам почетак првенства учешће су отказале репрезентације: Сан Марија, Аустралија, Шпаније и Поругала.

Као што се и очекивало највише успеха аимали су актуелни прваци Европе, репрезентација Хрватске, која је са 88 негативних бодова освојила прво место и тако одбранила наслов првака Европе освојеног прошле године у Макарској.

У дисциплини лов штапом се неуређене обале за репрезентацију Хрватске наступали су: Плечковић,

Ракић и Билић, а у дисциплини лов руком из усидреног чамца борили су: Вулетин, Мровић и Скандовић.

Општа констатација свих учесника и званичних представника на такмичењу је да је ово једно од најбоље организованих Европских првенстава до сада. Томе у прилог говори и чињеница да је првенство прошло без иједног приговора, како на такмичењу, тако и у организационом смислу.

Сљедећи шампионат Старог континента одржаће се у Француској.

ПЛАСМАН ЕКИПА:

1. место: Хрватска са 88 негативна пласманска бода; 2. место: Италија А са 93; 3. место Италија Б са 109; 4. место Словенија А са 128; 5. место Југославија А са 158; 6. место Француска са 192; 7. место Словенија Б са 211; 8. место Југославија Б са 221. негативним пласманским бодом.

Д. Кларић

ВАТЕРПОЛО

ЗАВРШЕН ПРЕЛАЗНИ РОК

НОВИ САСТАВ - СТАРЕ АМБИЦИЈЕ

Управа ватерпола клуба „Будванска ривијера“ добро је обавила посао у управу завршеном прелазном року. Свјесни чињенице да ће и ове године играти на три фронта - Купу купова Европе, првенству Југославије и Купу Југославије, управа клуба довела је и адекватна појачања. Мађар Богел, играч „Ујпешт доже“, освајача Купа европских шампиона, сигурно је најаче појачање „делфина“. Нови „делфини“ су Дамјановић и Пантeliћ, затим млади Мировић, омладински репрезентативац Хрватске, затим његов вршњак, омладински репрезентативац Југославије Митровић из „Првенице звезде“ и, на kraju, искусни Дарко Удовићић, бивши играч „Партизана“. Из прошлогодишњег састава уговоре су продужили голмани Јанчић и Вукчевић, као и

Михајловић и Никчевић.

У наредном првенству будванске „делфине“ са клупом, по први пут, водиће Андрија Поповић. - Мислим да смо створили добар тим састављен од младих, талентованих, али и од искусних и провјерених играча. Свјесни смо чињенице да се они ове године не можемо упарати у неравноправну борбу и трку са ватерполистима „Бечеја“.

Приликом стварања екипе руководили смо се финансијским средствима која су ове године изузетно мала и испод нивоа и реномеа клуба. Првом тиму прикључићемо и осам омладинаца пониклих у нашој ватерполошкили.

Након припрема у Будви ватерполисти „Будванске ривијере“ отпутоваће на Златибор где ће обавити висински дио припреме.

БОЋАЊЕ

НОВИ УСПЈЕСИ БОГДАНА ЂУРОВИЋА

•Послије одличних резултата на републичким првенствима, где је постао петоструки првак Црне Горе, Богдан Ђуровић, најбољи боћар Југославије, заблистао и на појединачном првенству Југославије у боћању у дисциплинама кругови, брзинско и прецизно гађање, одржаном 29. и 30. августа у Београду.

Освајањем два прва и једно треће место Богдан Ђуровић је још једанпут, по који пут, показао да је и даље наш најбољи боћар Југославије и главни ослонац тренеру Кочићу за предстојеће Европско првенство које се половином октобра одржава у Италији.

- Ове године освојио сам све што се може освојити у

Црној Гори. Наступом на Првенству Југославије потврдио сам да се налазим у одличној форми. Урадићу све да до почетка Европског првенства одржим чак и поправим форму. Остало ми је да се још докажем и на европској сцени, - кратко је прокоментарисао своје овогодишње наступе Богдан Ђуровић.

Д.К.

РАДИО И БИОСКОП

ПРОГРАМ РАДИО БУДВЕ

ПРИЈЕПОДНЕВНИ ПРОГРАМ	19.20-одјава
7.55 - генерална шпика	19.25-сателитски програм
8-вијести	ЧЕТВРТАК
8.10 - најава програма	12-вијести
8.20 - метеоролошки билтен	12.05-Царство љубави
8.45 - сервисне информације	15-вијести
9- мали огласи	15.30-Новости дана
9.05 - класична-инструментална музика	16-вијести
9.35 - што штампа	16.05-Комерцијални сат
9.45 - сарадничка рубрика	17-вијести
10.00 - вијести	17.30-Будванска хроника
10.10 - гост програма	18-огласи
10.45 - сервисне информације	19-вијести
11-огласи	19.15-огласи
11.15 - спортска рубрика	19.20-одјава програма
11.30 - сервисне информације	19.25-сателитски програм
ПОНЕДЈЕЉАК	ПЕТАК
12-вијести	12-вијести
13.00 - Културни магазин	12.15-Војаж
14.15 - Трагом културне прошлости Будве	13.15-Културни блок
15-вијести	15-вијести
15.30-Новости дана	15.30-Будванска хроника
16-огласи	16-огласи
16.05 Спортска разгледница	16.05-Спорт и музика
17-вијести	17-вијести
17.30-Будванска хроника	17.30-Будванска хроника
18-огласи	18-огласи
19-вијести	19-вијести
19.15 мали огласи	10.15-Та дивна створења
19.20-одјава програма	19.15-огласи
19.25 - сателитски програм	19.20-одјава
УТОРАК	СУБОТА
12-вијести	12-вијести
14-Женски свијет	12.30-Звјездани трач
15-вијести	13.30-Топ Раванели
15.30-Новости дана	15-вијести
16-огласи	16.30-Новости дана
16.15-Радио ординација	16-огласи
17-вијести	16.50-Фонтана жеља
17.30-Будванска хроника	18-огласи
18-огласи	19-огласи
18.10 - Сањарење страсти	19.20-одјава
19-вијести	19.25-сателитски програм
19.15 - огласи	11.30-Филмски водич
19.20-одјава програма	СУБОТА
19.25 - сателитски програм	12-вијести
СРИЈЕДА	12.30-Звјездани трач
12-вијести	13.30-Топ Раванели
12.05-Спортска сриједа	15-вијести
15-вијести	15.30-Новости дана
15.30-Новости дана	16-огласи
16-огласи	16.50-Фонтана жеља
16.15-Ликовни каталог	18-огласи
17-вијести	19-огласи
17.30-Будванска хроника	10.30-Та дивна створења
18-огласи	11-огласи
18.10 - Сањарење страсти	11.15-